

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Češi a Němci v pohraničí
Michal Švejda

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Češi a Němci v pohraničí

Michal Švejda

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Hynek Jeřábek. CSc.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat prof. PhDr. Hynku Jeřábkovi. CSc. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a odborný dohled.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1 Historický kontext soužití Čechů a Němců	3
2.2 Češi a Němci dnes	10
2.3 Postoje k Němcům a Německu	12
2.4 Předsudky vůči Němcům	12
3 METODOLOGIE	13
3.1 Cíle práce	13
3.1.1 Hlavní výzkumná otázka:	13
3.1.2 Vedlejší cíle:	13
3.2 Hypotézy	14
3.3 Sledovaný soubor	16
3.4 Použité metody	17
3.5 Sběr dat	19
3.6 Výzkumný instrument	20
4 ANALYTYCKÁ ČÁST A VÝSLEDKY	21
4.1 Testování pracovních hypotéz	21
4.1.1 Testování hypotézy H1	21
4.1.2 Testování hypotézy H2	24
4.1.3 Testování hypotézy H3	27
4.1.4 Testování hypotézy H4	30

4.1.5 Testování hypotézy H5.....	31
4.1.6 Další výsledky - analýza názorových škál	35
4.2 Shrnutí výsledků	37
5 ZÁVĚR	43
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
6.1 Literatura	45
6.2 Prameny.....	47
6.3 Programy a software	47
7 RESUMÉ	48
8 PŘÍLOHY.....	49
A: Konceptualizace a operacionalizace: pojmy a proměnné.....	49
B: Výzkumný instrument	57
C: Tabulky	68
D: Grafy	73

1 ÚVOD

Tato práce se bude zabývat pohledem Čechů, jejich postoji a názory na sousední Německo a Němce samotné. Práce, a s ní spojen průzkum, bude zaměřena na oblast českého pohraničí, přesněji na teplický okres. V práci se budu snažit dojít k interpretaci pohledu obyvatele teplicka na Německo. Práce si nestaví za cíl pojmout problematiku názoru Čechů na Němce celoplošně, bude zaměřena pouze na dvě věkové kohorty (středoškoláci a osoby starší 40 let) a to v rámci teplického okresu.

Česko-německými vztahy se dnes zabývají mnozí autoři a myslitelé, kupříkladu Broklová, Křen či Hilf. Sociálním aspektům česko-německé problematiky se věnuje například Houžvička¹. Na jejich dílech bude postavena i má práce. Ta dále bude zaměřena především na vlastní průzkum – jak obyvatelé teplického okresu nahlíží Němce a Německo.

Oba státy mají za sebou hojnou historii², prostoupenou mnohými konflikty. Jedním z nejzávažnějších je druhá světová válka, která zanechala šrám na podobě česko-německých vztahů. Pokud chci zkoumat pohled občana českého pohraničí na sousední Německo, musím vzít v potaz i blízkou historii obou národů, kterou mají lidé v podvědomí. Práce bude tedy zkoumat i názor Čechů na Němce v kontextu společné historie 20. století, především pak v kontextu již zmíněné druhé světové války a poválečného odsunu Němců ze Sudet.

Pomocí kvantitativních metod bych se chtěl dojít k interpretaci, jak vlastně vidí dnes Češi (kteří zapadají do sledovaných věkových kohort), žijící v pohraničí, Němce. Jelikož bude celá práce zaměřena výhradně na

¹ [viz Houžvička 2012]

² [viz Broklová 1998, Hilf 1996, Křen 1996, 2005, Seibt 1996]

oblast teplického okresu, proto výsledky, které přinese, budou zobecnitelné maximálně na další příhraniční regiony s Německem. Tuto oblast jsem si vybral ze dvou důvodů. Za prvé si myslím, že právě občané, žijící v Sudetech, budou více ovlivněni původním německým prostředím a že budou mít v podvědomí česko-německé vztahy více, než Češi, žijící mimo ně. Za druhé, v této oblasti žiji, proto bych se o tamější české mentalitě vůči Němcům chtěl dovědět více.

Výzkumnou otázkou této práce bude zjistit, jak se liší názory na Němce u dvou zvolených věkových kohort českých občanů, žijících v teplickém okrese. První věkovou kohortu budou představovat mladí lidé od 15 do 20 let, studující na středních školách. Věkovou kohortou druhou budou představovat obyvatelé teplického okresu, žijící tam nejméně 10 let, s minimálním věkem 40 let.

Cílem této práce bude dobrat se zjištění, jak se liší názory obou sledovaných věkových kohort, na Němce. Postoje k německému národu a Německu samotnému budu zkoumat zaprvé z hlediska historického kontextu soužití obou národů. Zadruhé z hlediska Německa dnešního (jakožto státu s jednou z nejsilnějších ekonomik v Evropě), zatřetí z pohledu do budoucna a česko-německých vztahů do budoucna.

Celá práce bude členěna do tří hlavních částí: teoretická část, metodologická část a část analýzy a testování pracovních hypotéz. V rámci teoretické části nastíním historii soužití obou národů a okomentuji již provedené výzkumy na téma česko-německých vztahů. V metodologické části představím cíle práce, sledovaný soubor, použité metody a odhalím užitý výzkumný instrument. Třetí část práce se bude zabývat testováním pracovních hypotéz a interpretací výsledků.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Historický kontext soužití Čechů a Němců

Poválečný odsun německého obyvatelstva z českého pohraničí je jistě jednou ze zásadních událostí české historie 20. století. Jedná se o vyústění vyhrocených vztahů mezi českým a německým obyvatelstvem [např. Macháček 2002].

Jak se ale vlastně Němci dostali fyzicky do české společnosti? Jak poukazuje Rudolf Hilf, byli to na prvním místě samotní Češi, kdo zapříčinil příchod německého obyvatelstva na české území. Z důvodu nedostatku obyvatel v pohraničních oblastech a nikým nedotčených úrodných oblastí, byli v době středověku českými knížaty pozvány různé sorty obyvatel – s cílem právě tato území osídlit (dělo se tak od konce 12. století do století 14.). Největší počet těchto lidí přicházelo právě ze západu. Jak bylo příznačné pro dobu středověké pohraniční kolonizace, noví obyvatelé si mohli půdu koupit relativně levně a na tuto půdu se vztahovalo dědičné právo. Hilf v této době vidí počátky kontaktního soužití Čechů s Němci uvnitř jednoho právního celku [Hilf 1996: 20 - 21].

Noví obyvatelé ze západu byli navíc pro české země značně výhodní – přinesli spoustu nových technologií, co se oblasti zemědělství týče. Na jedné straně tedy stál český národ, který byl těmito novými znalostmi obohacen, a na straně druhé stáli němečtí 'kolonizátoři', kterým byla přiznaná mnohá práva. Tento systém byl tedy výhodný pro obě strany. Německé obyvatelstvo se postupem času shromažďovalo více ve městech, než na venkově (Češi povětšinou zůstávali na venkově, zatímco obyvatelé z Německa později preferovali města a důraz na technologický pokrok) [Cornwall 1994: 917 - 918] – důsledkem je vytvoření smíšených česko-německých oblastí. Co se však jazyka týče,

ten nebyl ve středověku vnímán jako něco, za co by měl český národ bojovat. Problém ohledně jazyka přichází až s dobou národního uvědomování v 19. století [Toms 2002: 7 -8].

Jak se zdá, česko-německé soužití probíhalo v pokoji, kromě několika střetů, až do 19. století, kdy přichází sjednocení Německa u našich sousedů a národní obrození v zemích českých. Obě strany si tak začaly plně uvědomovat své příslušenství ke svému národu – Němci se ukázali jako expanzivní národ, na druhé straně Češi si chtěli zachovat své území se svým jazykem a pokud možno, dosáhnout jisté míry autonomie vůči Rakousku-Uhersku. Postupně docházelo ke střetům německých a českých názorů, jenž byly značně odlišné. Jak již uvádí Jan Křen, soužití obou národů bylo poklidné, až na občasné střety, do doby národního uvědomování, které přišlo v již zmíněném 19. století [Křen 1998: 21 - 22].

Nicméně jak poukazuje Rudolf Hilf, byli to na prvním místě samotní Češi, kdo zapříčinil příchod německého obyvatelstva na české území. Z důvodu nedostatku obyvatel v pohraničních oblastech a nízkým nedotčených úrodných oblastí, byli v době středověku českými knížaty pozvány různé sorty obyvatel – s cílem právě tato území osídlit. Největší počet těchto lidí přicházelo právě ze západu. Jak bylo příznačné pro dobu středověké pohraniční kolonizace, noví obyvatelé si mohli půdu koupit relativně levně a na tuto půdu se vztahovalo dědičné právo. Hilf v této době vidí počátky kontaktního soužití Čechů s Němci uvnitř jednoho právního celku [Hilf 1996: 20 - 21].

Během českého národního obrození to byl pak zvláště František Palacký, kdo zprostředkoval českému obyvatelstvu názor obrozenců na Němce. Dříve byl zásadním problémem jazyk – v dobách před obrozením a národním uvědomováním nebyl problém, že se na území českých zemí mluvilo česky a německy. Nyní ale, kvůli sílícímu německému nacionalismu jazyk představuje značný problém.

Nepředstavuje již pouze prostředek dorozumění, nyní se chápe v dimenzích nacionálních – je znakem příslušnosti k danému národu, nese s sebou pocit přináležení [Rak 1998: 50 - 51].

Z toho důvodu se Rakousko-Uherská monarchie pokusila o urovnání vztahů mezi Čechy a Němci – plánovala rozdělit české území na jazykové oblasti (tam, kde se ve většině mluvilo německy, utvořit německou administrativu – a naopak). Tento pokus o smíření národů ale nedopadl nijak valně. Byl totiž téměř okamžitě zamítnut českou politickou stranou Mladočechů [Cornwall 1994: 916]. Doba konce 19. století byla příznačná pro tento postup – jakékoli snahy třetí strany o „urovnání sporů“ mezi Čechy a Němci byly vnímány velmi negativně. Obě strany zastávaly své vyhraněná názory a žádná nechtěla ustoupit, tudíž intervence vůle monarchie do celé problematiky byla považována za provokativní [Cornwall 1994: 917].

Dále poté první světová válka přinesla nový a značně vyhraněnější názor Čechů na Němce. Jelikož většina Čechů nesouhlasila s Německou rozpínavostí a tlakem, začalo se mluvit o „německé válce“. Mnoho Čechů dále označilo konflikt jako vzpouru proti slovanství, jenž může vyústit v ohrožení českého národa a Slovanů obecně. Na druhé straně Němci měli tendence přistupovat k Čechům jakožto k národu neloajálnímu a náchylnému ke zradě. Tyto představy obecně se poté zobrazily v dějinách tím způsobem, že Češi nechtěli válčit pro stranu Rakouska-Uherska a sjednoceného Německa, mnozí dezertovali, vytvořili tzv. československé legie. Tato situace tedy ve výsledku přinesla ještě dalekosáhlejší zhoršení česko-německých vztahů [Galandauer 1998: 76 - 85].

Jak však píše Josef Škrábek, první světová válka přinesla mimo jiné i zrealizovanou myšlenku přesouvání obyvatel. Dokazuje tedy, že odsun německé menšiny z českého území po 2. světové válce nepřišel

shůry, zdaleka nebyl prvním nuceným transferem obyvatel. Po skončení první světové války byla víceméně nucena odejít část Němců z Polska. Škrábek uvádí číslo přibližně 12 milionů lidí, jenž museli odejít ze své domoviny po tzv. velké válce. Němci v rámci tohoto počtu lidí představovali něco málo přes 1 milion obyvatel [Škrábek 2006: 257 - 260].

Po první světové válce došlo ke vzniku samostatného Československa, s nímž přišly i nové postoje k německému sousedovi. Československo, postavené na demokratických principech, se do jisté míry mohlo stát vzorem, pro poražené Německo. Vztahy obou národů se do jisté míry uklidnily, protože Češi přestali vnímat německou stranu jako možnou hrozbu, konkurenci a nepřítele. Dále se musela vyřešit otázka, jak naložit s německými Čechy, tedy Němci, kteří žijí na území Československa. Jedna strana Čechů byla toho názoru, že by se tito lidé měli považovat za právoplatné občany nově vzniklého státu, strana druhá říkala, že společné soužití obou národů není možné [Broklová 1998: 104 - 120].

Československý prezident Tomáš G. Masaryk se v otázce národnostních menšin vyjádřil tak, že bude zachován národní charakter nově vzniklého státu, německé menšiny se však nikdo neptal, zda chtějí utvořit nový stát, měla by jim tedy být přisouzena všechna občanská práva. Navíc se otázka národních menšin ustavila i z právního hlediska – dle smlouvy o ochraně minorit byli členové menšin považováni za právně rovné. Stinná stránka však spočívala v tom, že menšiny byly sice chráněny, na druhé straně byly ale vytěsněny ze státních záležitostí, což nepřispívalo ani jedné straně. V rámci německé menšiny v Československu se utvořila skupina aktivistů, kteří si přáli situaci změnit – přece jen Němců se nikdo neptal, zda chtějí žít v nově vzniklém státě – a tak se na jeho budování chtěli podílet. Velkým problémem bylo, že

německá „menšina“ (která představovala 3 a půl milionu lidí) byla nyní uzavřena ve státě, který si nijak zvláště nepřála. Na vzniku Československa se nepodíleli a ani jim nebylo nabídnuto žádné řešení – kterým by mohla být přiměřená autonomie většinově německých území. Proto již v této době mohlo být jasné, že takováto situace nemůže přinést nic dobrého [Hilf 1996: 69 – 75, 129 - 130].

S postupným vzestupem Adolfa Hitlera k moci se situace pomalu zhoršovala. Česko-německé vztahy se postupem času zastavily na bodě mrazu. Dříve či později došlo i k mezinárodnímu konfliktu, tedy k druhé světové válce. Německý vůdce využil metody neustálého tlaku na českou vládu a tím dosáhl odtržení části českého území ve prospěch Německa. Vznikl tak Protektorát Čechy a Morava – na jehož vyhlášení měla nemalý podíl i Sudetoněmecká strana v Čechách, která do jisté míry představovala prodlouženou ruku Adolfa Hitlera. Nicméně Spojencům se podařilo Německo porazit, které definitivně kapitulovalo 7. 5. 1945. Nyní na povrch vyvstaly otázky, co vlastně bude dál, jak se vítězné mocnosti zachovají vůči poraženým státům Osy. Česká vláda se zajímala o to, co se v poválečném období stane s německou menšinou v českém pohraničí [Brügel 2008: 173].

Vůdce českého exilového odboje, sídlícím v Londýně, Edvard Beneš, ale promýšlel otázku ohledně německé menšiny na českém území již dříve. Nejednalo se tedy o věc, která přišla shůry okamžitě po ukončení druhé světové války. Již v různých Benešových projevech v exilu se téma možného transferu obyvatel – po vyhrané válce – objevuje poměrně často. Bezprostředně po skončení válečného konfliktu Beneš předkládá britské vládě návrhy o přesídlení, avšak ze začátku velmi opatrně. Zatímco myšlenky možného transferu německé menšiny Beneš v průběhu války neřešil příliš na veřejnosti, nyní předkládá návrhy veřejně. Britská vláda neprojevila negativní postoje vůči tomuto nápadu, a

proto Beneš zintenzivnil tlak, ve vizi posílení národní homogenity jak na straně jedné (české), tak i na straně druhé (německé) [Brügel 2008: 45 - 48].

Poválečné kompenzace, problematika vypořádáním se s válečnými zločinci a další záležitosti pojící se s mezinárodním konfliktem se posléze projednávaly na Postupimské konferenci (17. 7. – 2. 8. 1945). Byla to právě Postupim, kde se projednávala také otázka německé menšiny v Čechách. Nebyla to ale pouze tato konference, kde by otázka možného transferu vyvstala poprvé. Edvard Beneš již v letech válečných jednal s vládou Spojených států, Velké Británie i Sovětského svazu, s cílem předběžně dostat souhlas s poválečným vysídlením německé menšiny. Benešova interpretace odpovědi z Moskvy zněla, že vláda Sovětského svazu (Stalin) s návrhem souhlasí. Vlády Spojených států a Velké Británie odpověděly, že otázka poválečných operací musí být projednána na poválečné konferenci, a to za dohledu všech představitelů vítězných mocností. Není tedy na místě řešit takový problém v průběhu válečného konfliktu [Brügel 2008: 205 - 224].

Spojenecké mocnosti vyšly z války jako vítězové a tak, jak bylo Benešovi řečeno, uspořádala se Postupimská konference, v rámci níž se otázka transferu obyvatel projednala. Tři vítězné mocnosti se nakonec shodly, že k vysídlení německých menšin opravdu dojde, a to nejen z Česka, ale také z Polska a Maďarska. Nicméně se usnesly, že tento odsun menšin bude jasně naplánován, monitorován. Vyslovily se dále, že bude proveden humánně, bez použití násilí. Ve výsledku vítězné mocnosti vlastně v Postupimi pouze uznaly, že poválečný transfer menšin je nevyhnutelný, avšak v žádném případě k němu nechtěly podněcovat [Brügel 2008: 229 - 235].

Měli bychom si ale uvědomit, že to nebyli jen Němci, kteří v průběhu válečných dějin trpěli přesuny obyvatel. Byli to například i

někteří Češi, jenž byli nuceni opustit své domovy v pohraničí a nedobrovolně je předat německému obyvatelstvu, které bylo do této části Čech směřováno. Po vyhlášení samostatného slovenského státu během 2. světové války byli ze Slovenska vyhnáni ti Češi, kteří tam působili jako státní úředníci a správní činitelé. Odsun či, v tomto případě, lépe – transfer obyvatel, se tedy výhradně nevztahuje pouze na německé menšiny v různých státech Evropy, zažily ho mnohé další národnostní menšiny, jen se v česko-německém kontextu nezmiňují tak často [Škrábek 2006: 251 - 254].

Bezprostředně po druhé světové válce se začíná v českém prostředí utvářet nový názor, nový pohled na Německo, Němce či němectví. V českém kontextu znamenal nyní „Němec“ člověka, jenž je strůjcem všech křivd vůči českému národu. Ať už se jedná o německé nacisty, demokraty či lidi veřejně vystupující proti nacismu, v české společnosti se utvořil jednotný obraz Němce, jakožto člověka, snažícího se zničit český národ. Němci obecně byli takto nesprávně označeni za viníky celého válečného konfliktu. Odsun německé menšiny z pohraničí může být tedy vyústěním tohoto obecného českého názoru. Je možné, že Češi považovali vysídlení za jakousi formu odplaty za křivdy způsobené během války. Avšak tzv. divoký odsun, tedy první fáze transferu německé menšiny ze Sudet, nebyl nikdy plánován vítěznými mocnostmi války. Mocnosti se pouze vyjádřily, že transfer menšin nejspíše nutný je, ale nemělo se v žádném případě jednat o „urovnávání účtů“. Obecně vzato se tedy již během války formovala česká nenávisť vůči Němcům, která posléze vyústila v nekontrolovatelnou první fázi odsunu [Schallner 1998: 236 - 241].

2.2 Češi a Němci dnes

Může se zdát, že události následující po druhé světové válce v česko-německém kontextu jsou již zapomenuty. Není to ale pravda – čistým důkazem může být existence mnohých novodobých publikací, zabývajících se právě touto tematikou. Mnozí autoři, ať už se jedná o Jana Křena, Evu Broklovou, Olgu Šmídovou či Jiřího Raka, se i dnes vyjadřují k otázce proměny česko-německých vztahů a jejich podoby dnes. Například i publikace Pavla Macháčka [Macháček 2002], v níž polemizuje s německou brožurou, vydanou německým politickým hnutím a která argumentuje proti české straně v otázce viny za vysídlení Němců z českého pohraničí, může být důkazem, že i v dnešní době téma poválečného odsunu není uzavřené. Jak je vidět, jak strana česká, tak i strana německá se stále k tématu vyjadřuje, ať už se jedná o čistě novou studii, či o kritiku studie již vydané.

Zajímavým, z hlediska dnešního zkoumání reflexe české společnosti poválečného odsunu, může být text Evy Stehlíkové, v němž se zabývá bezprostředně tématem Češi a Němci dnes. Tedy jak vidí dnešní česká společnost německého souseda. V popisu provedeného výzkumu z roku 1992 ukazuje, že v otázce, zda Němcům můžeme věřit, když vezmeme v potaz historické události, spíše pravicově orientovaní lidé a vysokoškoláci vypovídali, že spíše ano [Stehlíková 1998: 260].

Přibližně 70% respondentů dále uvedlo, že poválečný odsun nebyl zapříčiněn pouze vůlí Čechů se Němcům pomstít. Tito lidé odpovídali, že odsun měl svou podstatu v dohodě vítězných mocností [Stehlíková 1988: 260]. Tato teze koreluje s výpovědí J. Brügela, tedy že v dnešní době mají Češi tendenci se v této otázce opírat o výrok z Postupimské konference – tedy že se vítězné mocnosti dohodly na vlastním vysídlení.

Lidé dále odpovídali většinou kladně v otázce, zda rostoucí německé investice v českém kontextu můžou vyústit v politický vliv Německa na Českou republiku. Dalším zajímavým poznatkem z výzkumu je fakt, že více než polovina dotázaných uvedla, že je pravděpodobné, že si Němci v budoucnu budou dělat nároky na české pohraničí. Takto odpovídala nejčastěji starší generace dotázaných, které mohou mít stále v paměti válečné události. Na druhou stranu se ukázalo, že drtivá většina respondentů by byla pro ukončení hádek a křivd mezi oběma stranami a raději by soustředila úsilí na společné porozumění a spolupráci mezi oběma národy [Stehlíková 1998: 262 - 263].

V roce 1997 proběhl výzkum Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Týkalo se o poměrně rozsáhlý výzkum právě v pohraničních oblastech s Německem, který se zabíral vícero otázkami. Mimo jiné se kladl za cíl zhodnotit dnešní podobu česko-německých vztahů – a to právě v příhraničních oblastech, vysledovat míru sociální distance Čechů a Němců. Výzkumníci si jako svou metodu sběru dat zvolili kvótní výběr. Vlastní sběr dat probíhal na bázi interview tazatele a dotazovaného s vyplňováním dotazníku. Těch bylo sebráno celkem 950. Dotazník se zabíral otázkami na postoj obyvatel pohraničí k Němcům, jejich kontakt s nimi, vizemi do budoucna, ale i otázkami na společnou česko-německou historii. Co se týče otázky řešení poválečného odsunu, drtivá většina respondentů odpověděla, že by bylo nyní nejlepší s Němci spolupracovat. Respondenti dále nepovažovali navrácení majetku Němcům jako vhodnou variantu řešení tohoto problému. Zajímavým je, že spíše odpovídali, že není vhodné odsun neřešit. Co se týče vlastního názoru na poválečný odsun Němců, většina tázaných považovala odsun za spravedlivý [Houžvička, Jeřábek, Zich 1997].

2.3 Postoje k Němcům a Německu

Jelikož se celá má práce bude zabývat postoji Čechů k Němcům, je proto zásadní vymezit termín „postoj“. Hartl a Hartlová definují „postoj“ jako stálý způsob reakce na osoby, objekty, události. Postoj dle Hartlových do jisté míry i předurčuje chápání a myšlení. Dodávají také, že se postoj dá kvantitativně měřit pomocí názorových škál – přesně o to se budu ve své práci pokoušet. Z jejich psychologického hlediska je postoj něco, co je součástí osobnosti [Hartl, Hartlová 2000: 442].

Více sociologickou interpretaci nabízí Velký sociologický slovník, který definuje „postoj“ jako „relativně ustálený sklon jedince chovat se v určité situaci určitým způsobem, příp. reagovat pozitivně nebo negativně na podněty s takovou situací spjaté.“ [Linhart, Vodáková 1996: 812]. Nicméně autoři této interpretace dále uvádí, že „postoj“ je výsledkem psychologických pochodů.

Očekávám, že lidé, žijící v pohraničí, kde se nachází velké množství materiálních artefaktů po Němcích, – jako typický příklad by mohly posloužit původní německé domy – určité postoje k Německu mít budou.

2.4 Předsudky vůči Němcům

Předpokládám, že lidé v pohraničí, které chci také zkoumat, mají i dnes blízko k Němcům – a to hlavně v kontextu společné historie. Nicméně musím počítat i s jistou mírou předsudků, které Češi k Němcům mohou mít. Staří lidé mohou stále mít předsudky, vůči německému národu, protože o něm mohou přemýšlet v kontextu druhé světové války. Je pak možné, že lidé, mající předsudky, je pak dále mohou reprodukovat. Předsudek by se dal definovat jako postoj, který byl

zformován k jistému objektu (zde by šlo o celý německý národ), který ale přehlíží veškeré jiné postoje [Hayesová 2000: 121]. S předsudkem zde budu pracovat jako s názorem na celé Německo. Předsudky mají velmi často negativní konotace, tudíž se domnívám, že část lidí, žijících v českém pohraničí, které například ovlivnila druhá světová válka, negativní předsudky vůči Němcům mít bude.

3 METODOLOGIE

3.1 Cíle práce

3.1.1 Hlavní výzkumná otázka:

V čem se liší názory mladší věkové kohorty, od názorů starší věkové kohorty, na Němce?

Ústředním cílem této práce je zjištění, v čem se liší názory mladších respondentů (studenti středních škol v rozmezí 15 – 20 let) od názorů respondentů starších (lidé ve věku 40 let a více) na sousední německé obyvatelstvo a Německo jako stát. Dotazovanými budou pouze lidé, kteří mají trvalé bydliště v teplickém okrese.

3.1.2 Vedlejší cíle:

Vědí lidé v pohraničí co je to poválečný odsun Němců ze Sudet?

Sekundárním cílem práce je zjistit, do jaké míry jsou lidé v teplickém okrese obeznámeni s poválečným odsunem německého obyvatelstva z oblasti Sudet.

Věří lidé na Teplicku v pozitivní budoucnost Česka a Německa jakožto sousedních států?

Dalším cílem práce je získat podvědomí o tom, zda lidé v teplickém okrese věří v pozitivně se vyvíjející společnou budoucnost České republiky a Německa, zvláště pak v kontextu ekonomie a vstupování německých společností na český trh.

Jezdí lidé z teplického okresu nakupovat do Německa? Z jakého důvodu tak činí?

Z důvodu vlastní zkušenosti s nakupováním v Německu a z geografické blízkosti německých hranic a Teplicka předpokládám, že většina tamějších obyvatel má také zkušenost s nákupem v sousedním Německu. Chtěl bych tedy i zjistit, proč lidé jezdí nakupovat za hranice.

3.2 Hypotézy

H1: Věková kohorta mladších respondentů již nepovažuje Německo za možnou hrozbu pro Českou republiku, na rozdíl od věkové kohorty starší.

První hypotéza předpokládá, že starší věková kohorta respondentů je více ovlivněna neslavnou česko-německou historií obou národů v polovině 20. století – ať už prostřednictvím vlastních vzpomínek či skrze informace podané skrze rodiče těchto respondentů. Na druhou stranu předpokládám, že mladší věková kohorta respondentů již nebude uvažovat o Německu v kontextu historie 20. století, tudíž její názor na Německo bude značně optimističtější.

H2: Pro mladší respondenty, kteří studují na gymnáziu, představuje osvojení si němčiny důležitější věc z hlediska jejich budoucnosti, než pro mladší respondenty, kteří studují na střední škole průmyslové.

Druhá hypotéza se zabývá jazykem a jeho důležitostí z hlediska budoucnosti. Zkoumány budou jednotlivé podkategorie v rámci mladší kohorty respondentů – a to středoškoláci z gymnázia a ze střední školy průmyslové. Předpokládám, že na gymnáziu bude kladen větší důraz na výuku cizího jazyka, než na průmyslové škole.

H3: Věková kohorta mladších respondentů již v současnosti nepovažuje válečnou historii a poválečný odsun jako podstatné události v otázce česko-německých vztahů, na rozdíl od věkové kohorty starší, pro kterou budou tyto události i dnes velmi důležité.

Třetí hypotéza zkoumá názor respondentů na Německo z hlediska událostí minulosti. Předpokládám, že věková kohorta starších respondentů má blíže k česko-německé historii 20. století, tudíž pro ně 2. světová válka a poválečný odsun Němců z českého pohraničí bude mít vyšší význam, než pro respondenty mladší, kteří většinu života prožili ve 21. století.

H4: Mladší respondenti častěji uvažují o Německu v kontextu přátelství a z hlediska němčiny, jakožto mezinárodního jazyka, než generace starší, která uvažuje o Německu z hlediska ekonomického – ekonomické spolupráce a lepších platů.

Čtvrtá hypotéza zkoumá myšlení respondentů o Německu v různém kontextu (historie, ekonomická spolupráce, mezinárodní jazyk, přátelství, lepší platy). Předpokládám, že mladší respondenti budou o Německu spíše uvažovat spíše v kontextu přátelství a v rámci němčiny, jakožto mezinárodního jazyka - na rozdíl od respondentů starších, u kterých předpokládám, že pro ně bude významnější hledisko ekonomické: ekonomická spolupráce a lepší platy za odvedenou práci.

H5: Respondenti, kteří bydlí v původních německých domech, považují odsun za spravedlivou nápravu za zabránění Sudet Němci, na rozdíl od respondentů, kteří v původních německých domech nebydlí, kteří odsun považují za pomstu Čechů Němcům za druhou světovou válku.

Pátá hypotéza předpokládá, že respondenti, žijící v původních německých domech, budou považovat poválečný odsun jako spravedlivou nápravu křivd způsobených Němci na Čechách během období 2. světové války. Jednalo by se o spíše proti-německou interpretaci poválečného odsunu. Naopak si myslím, že respondenti, kteří v původních německých domech nebydlí, budou považovat poválečný odsun Němců za pomstu Čechů na Němcích, či jako křivdu způsobenou českou stranou.

3.3 Sledovaný soubor

V této práci se zabývám problematikou názorů českých občanů, žijících v pohraničí, na Němce. Sledovaná populace představuje soubor jedinců, kteří žijí na území Sudet a to v teplickém okrese. Jedná se tedy o

jedince žijící přímo v Teplicích či v jejich blízkém okolí. Jelikož cílem této práce je porovnat názory dvou věkových kohort na Němce, sledovaný soubor jedinců je rozdělen do dvou skupin podle věku. Jako první sledovanou skupinu jsem zvolil studenty středních škol v Teplicích (z 1 gymnázia, 1 střední školy průmyslové a 1 středního odborného učiliště). Věk studentů středních škol se pohyboval mezi 15 – 20 roky. Tito respondenti představovali první věkovou kohortu. Druhou skupinu představují osoby, jejichž věk je minimálně 40 let a žijí alespoň 10 let na teplicku. Věk starších respondentů se pohyboval od 40 do 77 let. Tito jedinci poté představovali druhou sledovanou věkovou kohortu.

Využil jsem metody stratifikovaného výběru, tedy že sledovaný soubor byl rozdělen do dvou podskupin (strat), které se liší v určité vlastnosti/vlastnostech. Pro první skupinu (středoškoláků) byl poté proveden náhodný výběr [Jeřábek; 1992: 40]. Pro skupinu druhou jsem uplatnil výběr nabalováním, kde zárodečnou skupinu představovala moje rodina a známí [Jeřábek; 1992: 45].

Vzhledem k mým technickým možnostem jsem sebral celkem 135 dotazníků. 67 od první věkové kohorty (středoškoláků) a 68 dotazníků od kohorty druhé (starších).

3.4 Použité metody

V této práci používám kvantitativní metodologii. Sběr dat byl proveden prostřednictvím kvantitativního výzkumného instrumentu a analýza sebraných dat pro některé hypotézy byla provedena pomocí statistického programu Stata³. Používal jsem také program Microsoft Excel, ve kterém jsem vytvořil tabulky a grafy (pro interpretaci

³ Byl použit software StataIC, standardní licence ZČU

jednotlivých hypotéz a sebraných dat), uvedené v přílohách práce. Pro analýzu názorových škál v dotazníku (otázka 11) byla použita metoda sociometrie, popsaná Miloslavem Petruskem [Petrusek 1969].

Náhodně vybraní jedinci z obou skupiny byli podrobeni dotazníkovému šetření. Dotazník se skládal celkem z 31 otázek, které byly rozděleny do různých bloků. Dotazník byl zcela anonymní a celková doba jeho vyplňování většinou nepřesahovala 15 minut.

Celkem bylo sebráno 67 dotazníků od studentů středních škol a 68 dotazníků od starších respondentů. 15 dotazníků bylo vyloučeno, protože nesplňovaly kritéria podrobení analýze. Většinou z důvodu trvalého bydliště. Jak se ukázalo, někteří respondenti sice dojížděli do škol do Teplic, či v případě respondentů starších, v Teplicích pracovali, avšak jejich trvalým bydlištěm byl nejčastěji Most. Tato práce je zaměřena pouze na oblast teplicka a proto odpovědi těchto respondentů nebyly podrobeny analýze.

Respondenti nebyli tázáni prostřednictvím online dotazníku, nýbrž tištěného. Důvodem byla snazší dosažitelnost respondentů skrze osobní kontakt s nimi.

Sebraná data byla posléze přepsána do počítače v podobě kódovaných odpovědí. Z důvodu snazšího zakódování dat do počítače jsem využil funkce portálu „MojeAnketa.cz“⁴, pomocí kterého se data automaticky zakódovala a mohla být použita k následující analýze. V této fázi výzkumu jsem použil program Stata, který je vhodný pro provádění kvantitativních analýz. Posledním programem, jenž byl použit k analýze a

⁴ Byl použita webová stránka „<http://www.mojeanketa.cz/>“, která mi pomohla při zakódování sebraných dat

interpretaci dat byl Microsoft Excel, ve kterém jsem vytvořil tabulky a grafy, týkající se výzkumu.

3.5 Sběr dat

Ještě před vlastním sběrem dat byly definovány dvě věkové kohorty, pro které se měl výzkum uskutečnit. První věkovou kohortou byli respondenti ve věku 15 – 20 let, druhou pak respondenti ve věku 40 let a více.

Vlastní sběr dat probíhal přibližně měsíc a to v únoru 2014. Nejprve jsem sebral data od mladších respondentů, tedy studentů středních škol v rozmezí 15 – 20 let. Osobně jsem navštívil 3 střední školy v Teplicích. První z nich bylo gymnázium, na které nebyl problém se dostat (z důvodu mého předchozího studia právě tam). Druhou střední školou byla střední škola průmyslová, kam jsem se dostal skrze bratra, který tam studuje. Poslední třetí střední školou bylo střední odborné učiliště, na které jsem se dostal skrze známého, který tam studuje.

Vždy jsem postupoval stejně – získal jsem souhlas k provedení sběru dat od právě přednášejícího učitele a následně jsem provedl dotazníkové šetření v dané třídě. Výběr tříd, podrobených dotazování, byl tedy také náhodný, nikdy jsem si sám nestanovil, kterou třídu budu dotazovat. Celkem bylo sebráno 75 dotazníků, z nichž bylo 67 podrobena následné analýze.

Co se týče druhé skupiny respondentů, tedy jedinců s minimálním věkem 40 let a s trvalým bydlištěm na teplicku alespoň 10 let, zde jsem využil svou rodinu a známé, aby dotazníky rozdali potenciálním

respondentům, přičemž byli obeznámeni s dvěma kritérii uvedenými výše. Byla tedy použita metoda nabalování. Celkem bylo tímto způsobem sebráno 77 dotazníků, z nichž 68 bylo podrobena následné analýze.

Celkem bylo sebráno 152 dotazníků, ze kterých bylo 135 podrobena analýze.

3.6 Výzkumný instrument

Výzkumným instrumentem byl dotazník, který je uveden v přílohách, viz *Příloha B: Výzkumný instrument - Dotazník*. Čítal celkem 31 otázek. Studenti středních škol vyplňovali 28 otázek a starší respondenti otázek 30 – a to z důvodu několika unikátních otázek pro jednotlivé skupiny. Otázky v dotazníku byly rozděleny do několika bloků.

První blok představoval identifikační otázky na pohlaví, věk respondenta a jeho věkovou kohortu a dotaz, zda se jeho/její trvalé bydliště nachází v Teplicích či alespoň v teplickém okrese.

Poté následovala jedna unikátní otázka pro studenty středních škol, a to na jaké střední škole studují. Oproti tomu starší respondenti vyplňovali tři unikátní otázky – zda žijí na teplicku alespoň 10 let, nejvyšší dosažené vzdělání a obor vzdělání.

Dále následoval blok otázek, týkajících se respondentovo obytného prostoru.

Následovaly otázky na názor respondenta na vlastnosti různých etnik/národů. Zvolil jsem čtyři etnika/národy, pro které respondenti vyplňovali své odpovědi. Byly jimi Češi, Němci, Vietnamci a Romové.

Předpokládal jsem, že respondenti z teplického okresu byli někdy v kontaktu s těmito etniky/národy a proto na ně mají nějaký názor.

Další blok otázek představoval dotazy na kontakt mezi respondentem a Německem/Němci. Dále také na názor na budoucnost České republiky a Německa jakožto sousedů.

Následovala poslední baterie otázek, týkající se česko-německé historie a na názor respondenta, jak se neslavná historie 20. století promítla do dnešní podoby česko-německých vztahů.

Konceptualizace a operacionalizace jednotlivých pojmů a proměnných v dotazníku byla vytvořena po vzoru Reichela a je uvedena v přílohách, viz *Příloha A: Konceptualizace a operacionalizace: pojmy a proměnné* [Reichel 2009: 52].

4 ANALYTYCKÁ ČÁST A VÝSLEDKY

4.1 Testování pracovních hypotéz

4.1.1 Testování hypotézy H1: Věková kohorta mladších respondentů již nepovažuje Německo za možnou hrozbu pro Českou republiku, na rozdíl od věkové kohorty starší.

Testování první hypotézy jsem provedl pomocí softwaru Stata. Ve svém výzkumném instrumentu (dotazníku) jsem se respondentů tázal přímo na to, zda pro ně Německo představuje hrozbu či nikoli, když přihlédnou k neslavné historii českého a německého národu 20. století. Respondenti si mohli vybrat ze škály čtyř odpovědí (*ano, rozhodně; spíše ano; spíše ne; vůbec ne*).

Odpovědi respondentů jsou uvedeny v *Příloze C - Tabulce 1*. Z celkového počtu 67 respondentů z mladší věkové kohorty (15-20 let) odpověděla většina, že Německo dnes spíše nemusíme považovat za hrozbu pro Českou republiku. Přesněji, jedná se o 34 respondentů (50,75% odpovědí z celkového počtu). Jako druhou nejvyšší četnost odpovědí u mladších respondentů jsem zaznamenal odpověď „vůbec ne“. Takto odpovědělo 18 mladších respondentů (26,87% z celkového počtu odpovědí). Pouze 22,39% odpovědí mladších respondentů se nachází na opačné straně škály – tedy že spíše či rozhodně považují Německo za možnou hrozbu pro Českou republiku.

Co se týče starších respondentů (40 let a více), dá se říci, že odpovídali velmi obdobně, jako respondenti mladší. Celkový počet respondentů starší věkové kohorty byl 68. Většinu odpovědí tvoří opět výrok „spíše ne“ – celkem takto vyjádřilo svůj názor 38 respondentů (55,88% z celkového počtu odpovědí). Přesně čtvrtina starších respondentů uvedla, že Německo vůbec nepovažují za možnou hrozbu pro Českou republiku. Marginální počet odpovědí nalezneme opět u možnosti „ano, rozhodně“ – celkem takto odpověděli pouze 3 respondenti (4,41% z celkového počtu).

Zdá se tedy, že ani pro jednu věkovou kohortu Německo dnes nepředstavuje hrozbu. Získaná data byla následně podrobena analýze v programu Stata. Byl použit test dobré shody pro více kategorií, přičemž testovým kritériem testu byl Pearsonův chí kvadrát. Byla vypočítána P hodnota, která na 95% hladině významnosti vyšla 0,935. Nulovou hypotézu, tedy že obě věkové kohorty budou mít stejný názor na otázku Německa, jakožto hrozby pro Českou republiku, přijímám. Z absolutních četností odpovědí, uvedených v *Tabulce 1* je vidět, že ani jedna věková

kohorta dnes Německo za hrozbu nepovažuje. Na základě tohoto výsledku hypotézu H1 jednoznačně zamítám. Odlišná věková kohorta tedy neměla vliv na otázku, zda respondent považuje či nepovažuje Německo za hrozbu pro Českou republiku.

Předpokládal jsem, že mladší věková kohorta Německo za možnou hrozbu považovat nebude. Sebraná data tento předpoklad potvrdila. Jsem toho názoru, že tito mladí lidé se narodili do doby, kdy je Německo často spojováno s něčím lepším. Myslím si, že mají v podvědomí výroky o Německu, jakožto o nejsilnějším státu Evropské Unie, co se ekonomiky týče. Mladí lidé dnes tedy vyrůstají v prostředí, kde se Německo spíše vyzdvihuje, než že se připomíná jeho historie 20. století.

Dále jsem předpokládal, že starší věková kohorta bude opačného názoru – že pro ně bude německá historie stále významná a že budou spíše vidět Německo jako možnou hrozbu. Nicméně analýza sebraných dat ukázala opak. Myslím si, že za výsledek může vliv médií. Častokrát se v médiích mluví o Německu – a jsem toho názoru, že diskurz o Německu je i tam pozitivní. Mohou to tedy být i média, která přeměnila myšlení starších respondentů – od Německa, nahlíženého optikou historie 20. století – na Německo, které je prezentováno dnes (silná ekonomika, role v Evropské Unii a Evropě obecně).

4.1.2 Testování hypotézy H2: Pro mladší respondenty, kteří studují na gymnáziu, představuje osvojení si němčiny důležitější věc z hlediska jejich budoucnosti, než pro mladší respondenty, kteří studují na střední škole průmyslové.

Druhá hypotéza byla také testována v programu Stata. Mladší věková kohorta byla rozdělena na podskupiny, přičemž kritérium rozdělení představoval typ školy, na které respondenti studují. Protože hypotéza testuje pouze dvě podskupiny v rámci mladší věkové kohorty respondentů (studenti gymnázia a studenti střední školy průmyslové), byla jedna podskupina odfiltrována.

Respondenti byli přímo tázáni, zda z hlediska budoucnosti považují osvojení si německého jazyka za důležité, či nikoli. *Tabulka 2 v Příloze C* ukazuje odpovědi jednotlivých podskupin. Zatímco odpovědi respondentů z gymnázia jsou si ve své četnosti velmi podobné (12 z nich považuje osvojení si němčiny za důležité, 14 nikoli), odpovědi studentů ze střední školy průmyslové jsou velmi rozdílné. Celkem 17 odpovědělo, že z hlediska budoucnosti je pro ně němčina důležitá, pouze pro 5 z nich tomu tak není.

Dále byla data podrobena analýze v softwaru Stata. Byl také použit test dobré shody pro více kategorií, přičemž testovým kritériem testu byl opět Pearsonův chí kvadrát. Byla vypočítána P hodnota, která na 95% hladině významnosti vyšla 0,028. Nulovou hypotézu, tedy že obě kategorie středoškoláků budou interpretovat důležitost němčiny stejně, spíše zamítám. Tento výsledek znamená, že se dvě podskupiny (studenti gymnázia a studenti střední školy průmyslové) liší v názorech na otázku, zda je osvojení si němčiny důležité pro budoucnost. Co se týče

hypotézy H2, můžu říci, že typ střední školy má určitý vliv na vidění němčiny. Avšak hypotézu H2 také spíše zamítám, protože data nahrávají k interpretaci, že osvojení si německého jazyka je důležitější pro studenty průmyslové školy, než pro studenty gymnázia. Pro přesnější výsledek by byla potřeba rozsáhlejšího vzorku dat.

Předpokládal jsem, že pro studenty gymnázia bude znalost němčiny důležitější, než pro studenty střední školy průmyslové. Nicméně absolutní četnosti odpovědí ukazují, že to může být naopak. Myslím si, že je tento výsledek dán rozdílnou možností výběru druhého jazyka na obou školách. Primárním vyučovaným jazykem na obou školách je angličtina. Obě školy se ale liší nabídkou sekundárního jazyka. Zatímco na gymnáziu si student může vybrat z celkového spektra 4 sekundárních jazyků (němčina, španělština, francouzština a ruština), studenti na průmyslové škole se jako druhý jazyk učí pouze němčinu. Tyto informace jsem zjistil následovně: na gymnáziu v Teplicích jsem sám studoval, tudíž s problematikou výběru druhého jazyka mám vlastní zkušenost. Informaci o druhém vyučovaném jazyku na střední škole průmyslové mi podal můj bratr, který tam studuje.

Pro doplnění interpretace výsledků byla zhotovena *Tabulka 3*, která ukazuje četnosti odpovědí na otázku ohledně znalosti němčiny. Snažil jsem se zjistit, zda nemá znalost jazyka vliv na považování jej na důležité, či nedůležité. Na otázku „Umíte německy?“ v dotazníku jsem vytvořil tři možné odpovědi, avšak první odpověď „*Ano, plynule*“ se ve sledovaném vzorku nevyskytla ani jednou. Tudíž byly analyzovány pouze odpovědi „*Ano, sice ne plynule, ale domluvíme se*“ a „*Ne*“. Pouze 4 studenti z gymnázia odpověděli kladně, 22 z nich záporně. 13 studentů ze střední školy průmyslové odpovědělo kladně, 9 záporně. Studenti gymnázia tedy

spíše němčinu neovládají, na rozdíl od studentů střední školy průmyslové. Tento výsledek může být opět dán rozdílnou možností výběru druhého jazyka na obou školách, nicméně bych řekl, že je pravděpodobné, že znalost němčiny má jistý vliv na názor na její důležitost.

Dále jsem vytvořil *Tabulku 4 (opět vložena v Příloze C)*, která zkoumá vztah znalosti němčiny a její považování za důležitou/nedůležitou. Jak můžeme vidět, celých 88,24% respondentů, kteří němčinu ovládají, ji považují za důležitou. Oproti tomu 45,16% respondentů, jež němčinu neovládají, odpovědělo, že je důležitá z hlediska budoucnosti. Pouze 11,76% uvedlo, že se německy domluví, ale že je pro ně němčina nedůležitá. Na druhé straně 54,84% dotázaných neumí německy a němčina je pro ně nedůležitá. Zde by bylo možné vysvětlení – mínění o němčině z hlediska budoucnosti není až tak závislé na typu školy, ale na její znalosti. Daleko více studentů, kteří se dorozumí německy, považují němčinu za důležitou. Můžeme zde tedy vidět pravděpodobný vztah mezi proměnnými „znalost“ a „důležitost“. Jedním z možných vysvětlení by byl počáteční názor o důležitosti jazyka (tato informace by například mohla být zprostředkována jinou osobou), který vede k motivaci se jazyk učit, tudíž po nějaké době přichází i schopnost v němčině mluvit.

4.1.3 Testování hypotézy H3: Věková kohorta mladších respondentů již v současnosti nepovažuje válečnou historii a poválečný odsun jako podstatné události v otázce česko-německých vztahů, na rozdíl od věkové kohorty starší, pro kterou budou tyto události i dnes velmi důležité.

Třetí hypotéza se zaměřuje na zkoumání myšlení obyvatel pohraničí. Přesněji, jak lidé, žijící na teplicku, přemýšlí o Němcích. Analýze byly podrobeny odpovědi obou věkových kohort. Otázka v dotazníku zněla „Co si představíte, když si vybavíte Německo?“. Celkem jsem uvažování respondentů o Německu zkoumal na 9 proměnných. Na škále 1 – 5 respondenti určovali, jak moc, či jak málo, si spojují daný fenomén právě s Německem.

Nejdříve jsem sestavil graf pro obě věkové kohorty společně, abych dokázal odhadnout, jak o Německu smýšlí lidé na teplicku. Průměrné odpovědi všech 135 respondentů jsou zaznamenány na *Grafu 1 v Příloze D*. Na ose *X* jsou uvedeny všechny proměnné, ke kterým byly vytvořeny škály od 1 do 5, přičemž 5 znamená odpověď „*Určitě ano*“ – tedy, že respondent přemýšlí o Německu v kontextu dané proměnné. Naopak 1 zračí odpověď „*Vůbec ne*“, tedy že v kontextu dané proměnné respondent vůbec nepřemýšlí. Neutrální odpovědí je 3, neboli „*Nemůžu rozhodnout*“.

Z *Grafu 1* (který zobrazuje data obou věkových kohort dohromady) je čitelné, že když si lidé v pohraničí představí Německo, vybaví se jim následující charakteristiky: země s „lepšími pracovními příležitostmi“ (průměr odpovědí 4,38), „lepšími platy“ (průměr odpovědí 4,81) a „vyšší životní úrovní“ (průměr odpovědí 4,61). Sledované věkové kohorty dále spíše vidí Německo v kontextu „ekonomické spolupráce“ (průměr

odpovědí 3,90) a spíše se jim vybaví němčina jako „mezinárodní jazyk“ (průměr odpovědí 3,70). Dalším zjištěním je, že se lidem na teplicku také často vybaví „druhá světová válka“ (průměr odpovědí 3,88). Tento výsledek je ale pravděpodobně dán geografickou blízkostí teplického okresu a sousedního Německa a společnou historií právě v pohraničí.

Méně často si obyvatelé Sudet uvažují o Německu v kontextu přátelství (průměr odpovědí 3,26) a „poválečného odsunu“ (průměr odpovědí 2,93). Je vidět, že si lidé v pohraničí, spíše než ostatní proměnné, odsun Němců po druhé světové válce, nevybaví. Nejnižší průměr se dá sledovat u proměnné: Německo, jako „místo, kde bych chtěl/a žít“ (průměr odpovědí 2,30).

Na *Grafu 2 v Příloze D* můžeme vidět průměry jednotlivých odpovědí z hlediska obou věkových kohort. Sloupce grafu jsou seřazeny dle velikosti rozdílu průměrů obou kohort. Nalevo se nachází proměnné, které jsou charakteristické rozdílem průměrů, kde vyšší z nich je průměr odpovědí studentů. Naproti tomu, na pravé straně se nachází proměnné (opět seřazeny dle velikosti rozdílu průměrů), ve kterých jsou průměry odpovědí starší věkové kohorty vyšší, než průměry odpovědí kohorty mladší. Je vidět, že největší rozdíl je u proměnné „Německo jako místo, kde bych chtěl/a žít“. Zatímco průměr odpovědí mladší věkové kohorty je 2,57, průměr odpovědí kohorty starší je 2,04. Mohu tedy říci, že starší lidé v pohraničí by si spíše nepřáli žít v Německu. Tento výsledek můžu být dán zakořeněností starších obyvatel teplicka v místě, kde žijí – mají zde rodiny a potomky. Tudíž jejich přáním spíše není žít v Německu. Mladší lidé v teplickém okrese si také spíše nepřejí žít v Německu, avšak dá se říci, že jsou spíše nerozhodní.

Co se týče vlastní hypotézy H3, nemůžu přímo říci, zda pro jednu kohortu má válečná historie a poválečný odsun jiný význam, než pro kohortu druhou. Průměry odpovědí na proměnnou „druhá světová válka“ jsou 4,00 (mladší) a 3,76 (starší). Dalo by se tedy říci, že si obě věkové kohorty spíše vybaví druhou světovou válku, když si představí Německo. Mezi těmito průměry odpovědí nevidím příliš velký rozdíl. U proměnné „poválečný odsun“ je rozdíl průměrů odpovědí o něco větší – 2,73 (mladší) a 3,13 (starší). Je možné, že starší lidé vědí o odsunu více, než mladí. Historicky je jim blíže a možná proto si ho více často vybaví, když si představí Německo.

Hypotézu H3 tedy spíše zamítám – nesledoval jsem žádné velké rozdíly mezi odpověďmi mladší a starší věkové kohorty. Je pravděpodobné, že způsob uvažování o Německu je dán kontextem daného člověka – pokud například odsun někoho z obyvatel pohraničí zasáhl přímo, či jeho příbuzné/známé, je vysoce pravděpodobné, že takovýto člověk si odsun vybaví, když se řekne Německo. Pro přesnější výsledky bych tedy musel znát kontext života lidí, které jsem dotazoval.

4.1.4 Testování hypotézy H4: Mladší respondenti častěji uvažují o Německu v kontextu přátelství a z hlediska němčiny, jakožto mezinárodního jazyka, než generace starší, která uvažuje o Německu z hlediska ekonomického – ekonomické spolupráce a lepších platů.

Pro interpretaci hypotézy H4 jsem použil stejný graf, jako u hypotézy H3 – *Graf 2*. Co se týče smýšlení o Německu v kontextu přátelství, průměry odpovědí obou věkových kohort jsou vcelku podobné – 3,13 (mladší) a 3,38 (starší). Malý rozdíl mezi oběma průměry mi tak nedovoluje říci, jaká věková kohorta o Německu přemýšlí z hlediska přátelství – a která nikoli. Dalo by se ale říci, že pohled na německého souseda v kontextu přátelství je u obou kohort spíše neutrální – průměry odpovědí jsou blízko číslu 3, tedy odpovědi „nemůžu rozhodnout“.

Průměry odpovědí na proměnnou „mezinárodní jazyk“ jsou také velmi podobné, nicméně průměr odpovědí starší věkové kohorty je o něco málo vyšší – 3,64 (mladší) a 3,76 (starší). Opět tedy nemohu říci, pro kterou věkovou kohortu je němčina, jakožto mezinárodní jazyk, více důležitá. Řekl bych, že mladí, tak starší obyvatelé Sudet spíše uvažují o Německu v kontextu němčiny, jakožto mezinárodního jazyka.

Německo z hlediska „ekonomické spolupráce“ vidí taktéž obě sledované kohorty podobně. Mezi průměry odpovědí - 3,75 (mladší) a 4,04 (starší) – nevidím žádný přesvědčivý rozdíl.

Co se týče proměnné „lepší platy“, průměry obou věkových kohort jsou u ní velmi vysoké – 4,76 (mladší) a 4,85 (starší). Je vidět, že jak mladí, tak starší lidé z pohraničí si představují Německo jako místo, kde by si dokázali vydělat více peněz.

Mezi ostatními proměnnými nevidím nijak značné rozdíly. Vysoké rozdíly průměrů odpovědí byly sledovány pouze u proměnných „Německo, jako místo, kde bych chtěl/a žít“ a „poválečný odsun“. Mohu tedy říci, že obě věkové kohorty se spíše neliší ve vidění Německa v kontextu jazyka, přátelství, ekonomické spolupráce či lepších platů. Hypotézu H4 tedy z tohoto důvodu spíše zamítám.

4.1.5 Testování hypotézy H5: Respondenti, kteří bydlí v původních německých domech, považují odsun za spravedlivou nápravu za zabránění Sudet Němci, na rozdíl od respondentů, kteří v původních německých domech nebydlí, kteří odsun považují za postu Čechů Němcům za druhou světovou válku.

Poslední pracovní hypotéza se zabývá smýšlením obyvatel pohraničí o poválečném odsunu Němců. Předpokládal jsem, že stáří domu, ve kterém lidé v Sudetech bydlí, bude ovlivňovat jejich mínění o odsunu. A to tím způsobem, že lidé, kteří bydlí v domech, ve kterých žili Němci, budou odsun považovat spíše jako spravedlivou nápravu Němcům za události druhé světové války. Naopak lidé, kteří domy po Němcích neobývají, budou vidět odsun spíše negativně – jako křivdu nebo pomstu Čechů na Němcích.

Prostřednictvím dotazníku jsem se dotázel respondentů na přibližné stáří jejich obytného prostoru. Zde jsem nepracoval s věkovými kohortami, ale s dvěma kategoriemi respondentů, přičemž kritériem rozdělení byla odpověď právě na otázku ohledně stáří obytného prostoru. Vytvořil jsem tedy dvě kategorie (respondenti, kteří odpověděli, že byl

jejich dům/byt postaven před rokem 1945 a respondenti, kteří odpověděli, že byl jejich dům/byt postaven po roce 1945). Dále jsem zkoumal, jaké mínění o poválečném odsunu tyto kategorie mají.

Odpovědi respondentů můžeme vidět v *Tabulce 5 v Příloze C*. Bylo analyzováno 117 odpovědí respondentů z celkového počtu 135. Odpovědi 18 respondentů nebyly podrobeny analýze, protože tito respondenti nevěděli, co je to odsun (odpověděli „Ne“ na otázku číslo 22). Celkem 40 respondentů se nachází v první kategorii (obytný prostor postaven před rokem 1945) a 77 v kategorii druhé (obytný prostor postaven po roce 1945).

Tabulka 5 v Příloze C ukazuje marginální odpovědi pod názorem na odsun jako na „Vytvoření propasti mezi Čechy a Němci“ a pod odpovědí „Nevím, co si mám o odsunu myslet“. Zdá se tedy, že lidé v pohraničí odsun jako překážku komunikace mezi oběma názory nevnímají. Také mohou říci, že lidé žijící v Sudetech, v drtivé většině názor na odsun Němců mají. Z celkového počtu 117 analyzovaných odpovědí pouze 1 respondent nevěděl, co si má o této záležitosti myslet.

Za zajímavou proměnnou považuji odsun jako „Křivda Čechů na Němcích“. Takto vidí odsun 4 ze 40 respondentů, žijících v obytných prostorech, postavených před rokem 1945. Na druhé straně takto odpověděli pouze 3 ze 77 respondentů, žijících v obytných prostorech postavených po roce 1945. Zde jsem čekal, že lidé, kteří žijí v domech po Němcích, nebudou vůbec považovat odsun za křivdu způsobenou Čechy. Můj předpoklad byl, že lidé, žijící v těchto domech budou spíše pro odsun, tedy pro odpověď „odsun jako spravedlivá náprava za zabránění Sudet“. Mohlo se stát, že tito lidé, kteří považují odsun za křivdu Čechů na Němcích, bydlí ve starých, nerekonstruovaných domech či bytech.

Tudíž by pro ně jejich obytné prostory moc neznamenal. Pro přesnější vysvětlení by bylo potřeba se těchto respondentů přímo dotázat na jejich dům/byt.

Odsun jako „Pomstu Čechů za válku“ vidí obě kategorie velmi podobně (17,50% odpovědí v kategorii první, 18,18% odpovědí v kategorii druhé). Zde jsem očekával, že lidé, žijící v obytných prostorech postavených po roce 1945, budou považovat odsun za pomstu Čechů daleko více. Další zajímavou proměnnou jest „odsun jako spravedlivá náprava za zabránění Sudet Němci“. Pouze 4 respondenti (10%) z první kategorie zaškrtnuli tuto odpověď. Přitom takto odpovědělo 18 respondentů (23,38%) z druhé kategorie. Zde jsem očekával přesný opak. Vysvětlením by možná mohla být nevědomost obyvatel pohraničí, v jakém období bych jejich obytný prostor postaven. Velké množství domů a bytů jistě prošlo rekonstrukcí. Tudíž když se noví nájemníci/majitelé do těchto zrekonstruovaných obytných prostorů nastěhovali, netušili již, že vlastně žijí v domě/bytě, postaveném před rokem 1945 – a považovali je za obytné prostory postavené po roce 1945.

Největší počet odpovědí respondentů se nachází pod neutrální odpovědí „odsun jako logické vyústění česko-německých vztahů po válce“. Četnost těchto odpovědí první kategorie je 25 (62,50%) a 37 (48,05%) co se týče kategorie druhé. Očekával jsem, že lidé, nacházející se v první kategorii budou více vyhranění a nebudou moc volit tuto neutrální odpověď.

Pro přesnější výsledky by bylo potřeba přesně zjistit, kdy byly postaveny obytné prostory respondentů. Respondenti například nemuseli vědět, zda byl jejich dům/byt postaven před či po roce 1945. Nebo, jak jsem uvedl výše, ani nemusí tušit, že vlastně bydlí v domě po Němcích –

například z důvodu rekonstrukce. Či mínění obyvatel pohraničí nemusí záviset na tom, v jakém obytném prostoru žijí.

V dotazníku jsem se mimo jiné ptal i na sympatie respondentů s posledními dvěma prezidentskými kandidáty z prezidentských voleb, uskutečněných v roce 2013. Na výběr měli 3 možnosti: „Sympatie s Milošem Zemanem“, „Sympatie s Karlem Schwarzenbergem“ a „Ani s jedním z kandidátů nesympatizuji“. Pokusil jsem se zjistit, zda tedy mínění o odsunu Němců z českého pohraničí nezávisí spíše na politickém přesvědčení, než na stáří domu. *Tabulka 6* představuje odpovědi jednotlivých respondentů na otázku ohledně sympatií s prezidentskými kandidáty a porovnává je s názorem na odsun.

Celkem jsem analyzoval 117 odpovědí (opět bylo odfiltrováno 18 respondentů, kteří nevěděli, co je to odsun). 63 respondentů neprojevalo sympatie ani s jedním z prezidentských kandidátů, 30 odpovědělo, že sympatizují s Milošem Zemanem a 24 s Karlem Schwarzenbergem. Zatímco Miloš Zeman je spíše lehce levicovým politikem, Karel Schwarzenberg představuje politika spíše pravicového, orientovaného na západ. Při analýze dat *Tabulky 6* se ukázalo, že pouze 1 člověk (3,33%), sympatizující se Zemanem považuje odsun za „Křivdu Čechů na Němcích“. Naproti tomu takto odpovědělo 5 respondentů (20,83%), kteří sympatizují se Schwarzenbergem. Můžeme vidět opět vyšší tendenci odznačení odsunu za „pomstu Čechů za válku“ u respondentů, kteří projeví sympatie s druhým z politiků (25,00% [S] oproti 16,67% [Z]). Co se týče odsunu jako „Spravedlivé nápravy za zabrání Sudet“, zde vidíme vyšší četnost odpovědí u respondentů, kteří sympatizují se Zemanem (23,33% [Z] oproti 16,67% [S]).

Opět můžeme vidět nejvyšší četnost odpovědí u proměnné „odsun jako logické vyústění česko-německých vztahů po válce“. Je tedy možné, že mínění obyvatel pohraničí o odsunu není až tak závislé na stáří obytného prostoru, ve kterém žijí, ale může být ovlivněno právě politickým názorem. Hypotézu H5 tedy spíše zamítám. Nicméně pro přesnější zhodnocení vztahu mezi míněním o odsunu a stářím obytného prostoru by bylo potřeba zjistit přesné údaje o respondentově bydlení.

4.1.6 Další výsledky - analýza názorových škál

Otázka v dotazníku číslo 11 se týkala názorů na jednotlivé vlastnosti vybraných národů/etnik. Z důvodu zaměření celé práce čistě na česko-německé vztahy jsem analyzoval pouze odpovědi respondentů na vlastnosti Čechů a Němců. Celkem jsem zkoumal 12 proměnných, 6 dvojic vlastností (bohatí X chudí, přátelští X nepřátelští, pracovití X zahálčiví, vstřícní X neochotní, silné X slabé národní cítění a otevřenost X uzavřenost k ostatním národům/etnikům).

Respondenti měli na škále 1 – 5 určit, jak moc souhlasí s danou vlastností. Odpověď 5 znamená plný souhlas s pozitivním výrokem nalevo (například „bohatí“), 4 zračí, že respondent spíše souhlasí v pozitivním výroku nalevo. Odpověď 1 znamená plný souhlas s negativním výrokem napravo (například „chudí“), 2 zračí, že respondent spíše souhlasí s negativním výrokem napravo. Možnost 3 znamená „nemůžu rozhodnout“.

Na *Grafu 3* a *Grafu 4* (uvedených v *Příloze D*) můžeme vidět průměry odpovědí jednotlivých věkových kohort na otázku ohledně vlastností národů. *Graf 3* ukazuje názory mladší věkové kohorty na

vlastnosti Čechů a Němců, *Graf 4* názory starší věkové kohorty na vlastnosti Čechů a Němců.

Můžeme vidět, že mladší věková kohorta vidí Němce optimističtěji, než Čechy. Všechny zkoumané průměry odpovědí nabývají vyšších hodnot u Němců. Největší rozdíl můžeme sledovat u vlastností „bohatí X chudí“. Mladší lidé si spíše myslí, že Němci jsou podstatně bohatší, než Češi. Tento výsledek může souviset s daty z *Grafu 2* – lidé viděli Německo v kontextu lepších pracovních příležitostí a lepších platů. Tudíž je možné, že pak považují Němce za bohatší. Další poměrně vysoký rozdíl najdeme u vlastností „pracovití X zahálčiví“. Mladší lidé vidí tedy Němce jako více pracovité, zatímco Čechy o něco méně. Tento výsledek může být dán rozšířeným stereotypem, že Němci mají vyšší pracovní morálku a že musí pracovat tvrdě. Co se týče obecnějšího závěru, řekl bych, že mladí lidé, žijící v pohraničí, spíše vidí Němce optimističtěji, než Čechy.

Na *Grafu 4* jsou zobrazeny průměry názorů starší věkové kohorty na vlastnosti Čechů a Němců. Co se týče dvojice vlastností „bohatí X chudí“, starší lidé mají na tuto proměnnou velmi podobný názor, jako lidé mladší. Opět vidí Němce bohatší, než Čechy. Tento názor u obou věkových kohort může být dán znovu stereotypem a pravděpodobně i médií, že je na tom Německo ekonomicky lépe, než Česká republika. Stejně jako mladí lidé, i starší považují Němce za národ s vyšší mírou národního cítění a Němce jako pracovitější, než Čechy. Dále starší věková kohorta považuje Němce i Čechy za spíše vstřícné. Názory obou kohort se však liší v těchto dvojicích vlastností: „přátelští X nepřátelští“ a „otevřenost X uzavřenost k ostatním národům/etnikům“. Zatímco mladší lidé považovali Němce za přátelštější a otevřenější k ostatním národům,

starší lidé nemají stejný názor. Vidí německý národ jako více uzavřený a méně přátelský. Myslím si, že obě dvojice vlastností spolu souvisí – pokud lidé považují někoho za nepříteli přátelského, bude pro ně i více uzavřený. Co se týče názorů starších lidí v pohraničí, už nejsou tak vyhraněné, jako názory mladších. Dalo by se říci, že vidí Němce jako národ se silným národním cítěním, vyšší pracovní morálkou a vyšší mírou bohatství, avšak také jako méně přátelský a více uzavřený k ostatním.

V názorech na tři vlastnosti se obě sledované věkové kohorty shodují: bohatství, národní cítění a pracovitost. Sledoval jsem ale také tři vlastnosti, které vidí mladší kohorta u Němců, oproti kohortě starší: otevřenost, přátelskost a vstřícnost – a to ve vyšší míře u Němců, než u Čechů.

4.2 Shrnutí výsledků

Co se týče hypotézy H1, která se zabírala názorem na Německo, jako možnou budoucí hrozbu pro Českou republiku, musím konstatovat, že obě věkové kohorty odpovídaly velmi obdobně. Z dat, uvedených v *Tabulce 1* je již na první pohled zřejmé, že se hypotéza H1 nepotvrdí. Celkem 53,33% respondentů spíše nepovažuje Německo za možnou hrozbu. Přiklonil bych se tedy k této interpretaci, tedy, že středoškoláci ani starší lidé v pohraničí dnes už spíše nepovažují sousední Německo za možnou budoucí hrozbu pro Českou republiku. Pro přesnější výsledky by bylo potřeba navýšit sledovaný počet odpovědí, nicméně si myslím, že tato interpretace je možná i z mého vzorku 135 obyvatel pohraničí.

Hypotéza H2 byla zaměřena pouze na mladší věkovou kohortu a zkoumala závislost proměnné „typ střední školy“ s proměnnou „důležitost

němčiny z hlediska budoucnosti“. *Tabulka 2* představuje vztah obou těchto proměnných. Jak se ukázalo, postoj k německému jazyku nemusí být až tak závislý na typu střední školy, ale na samotné znalosti němčiny. Z analýzy sebraných dat vyplynulo, že typ střední školy nemusí být pravou proměnnou pro zkoumání postoje k němčině. Vytvořil jsem proto *Tabulku 4*, která odhaluje vztah mezi proměnnými „znalost němčiny“ a „důležitost němčiny z hlediska budoucnosti“. Z této tabulky je patrné, že studenti, kteří umí německy, spíše považují tento jazyk za důležitý. Je tedy možné, že postoj studentů k němčině je závislý na její vlastní znalosti/neznalosti.

Třetí hypotéza zkoumala postoje mladší a starší věkové kohorty k Německu. Předpokládal jsem, že si starší obyvatelé Sudet častěji vybaví Německo v kontextu druhé světové války a poválečného odsunu, než obyvatelé mladší. Tento předpoklad se ale nepotvrdil. *Graf 2* představuje průměrné postoje ke každé sledované proměnné, měřené na názorových škálách, kde 5 znamená vyšší míru uvažování o Německu v kontextu dané proměnné, 1 nízkou míru uvažování o Německu v kontextu dané proměnné. Mezi měřenými průměry postojů ke sledovaným dvěma proměnným („druhá světová válka“ a „poválečný odsun“) jsou sice rozdíly, nicméně se nejedná o rozdíly značné. Řekl bych, že spíše obě věkové kohorty přemýšlí o Německu (co se týče historie 40. let 20. století) podobně.

Čtvrtá pracovní hypotéza se taktéž zabývá uvažováním obyvatel pohraničí o Německu. Předpoklad tentokrát byl, že mladší věková kohorta přemýšlí o Německu z hlediska přátelství a mezinárodního jazyka, starší věkové kohorta pak v kontextu ekonomickém – lepších platů a ekonomické spolupráce. Výsledné průměry postojů každé proměnné

můžeme opět vidět na *Grafu 2*. Avšak ani mezi průměry postojů těchto sledovaných proměnných nebyly sledovány žádné značné rozdíly. Kloním se tedy k názoru, že jak mladší, tak starší obyvatelé pohraničí uvažují o Německu spíše obdobně.

Poslední pracovní hypotéza se zabývala vztahem mezi stářím domu obyvatele pohraničí a jeho názorem na poválečný odsun Němců ze Sudet. Předpokládal jsem, že lidé, žijící v domech/bytech postavených před rokem 1945 (tedy s největší pravděpodobností v domech po Němcích), budou považovat odsun za spravedlivou nápravu za zabránění Sudet Němci. Naopak lidé, kteří žijí v domech/bytech, postavených po roce 1945, budou odsun interpretovat jako křivdu, či pomstu Čechů na Němcích. Tento předpoklad se ale nepodařilo potvrdit. Výsledná data jsou zobrazena v *Tabulce 5*. Největší četnost odpovědí můžeme vidět u neutrální interpretace odsunu jako „logického vyústění česko-německých vztahů po válce“. Nicméně jsem došel k závěru, že pro zjištění přesného vztahu mezi stářím domu/bytu a názorem na odsun, bych potřeboval zjistit přesná data postavení domů/bytů respondentů a jejich stavy. Ani tak si ale nemyslím, že by se takto získaná data dala použít k zobecnění – myslím si totiž, že mnozí z respondentů nemusí vědět, kdy byl jejich obytný prostor postaven, či mohl být nově rekonstruován a tudíž by ho považovali za nový. Bylo by tedy velmi složité vysledovat přesný vztah mezi stářím domu/bytu a názorem na odsun. Proto jsem se dále snažil zjistit, zda mínění o odsunu neovlivňuje jiná proměnná. K dispozici jsem měl data o politickém přesvědčení všech respondentů. *Tabulka 6* představuje vztah proměnných „mínění o odsunu“ a „politické přesvědčení“. Politické přesvědčení bylo měřeno pomocí otázky v dotazníku na sympatie s určitým prezidentským kandidátem z prezidentských voleb 2013. Byly na výběr 3 možnosti: „sympatie se

Zemanem“, „se Schwarzenbergem“ a „ani s jedním z nich“. Podle dat z *Tabulky 6* bych mohl říci, že lidé, kteří sympatizují se Schwarzenbergem, častěji považují odsun jako křivdu či pomstu Čechů na Němcích (spíše proti-české výroky). Naopak lidé, kteří sympatizují se Zemanem, považují odsun za logické vyústění vyhrocených česko-německých vztahů po válce (spíše neutrální výrok) či jako spravedlivou nápravu za zabrání Sudet (spíše pro-český výrok). Abych dokázal přesnější vztah těchto dvou proměnných, bylo by potřeba navýšit vzorek respondentů.

Primárním cílem celé práce bylo odhalit odlišnost názorů u sledovaných věkových kohort – na Německo a Němce. V průběhu analýzy sebraných dat jsem nenarazil na žádný názor, ve kterém by se obě kohorty kriticky lišily. Nicméně jisté rozdíly jsou patrné z *Grafu 3* a *Grafu 4*. Na obou grafech jsou zobrazeny průměrné názory na různé dvojice vlastností, měřených dle názorových škál. Jak můžeme vidět, názory mladší kohorty jsou pesimističtější – a to ve vztahu k Čechům – než názory starší kohorty. Zatímco mladší lidé viděli Němce ve všech sledovaných charakteristikách lépe, u starších tento názor patrně není. Starší lidé vidí Němce jako více nepřátelské a více uzavřené. Také stejně ochotné jako Čechy. Pro mladé obyvatele teplicka znamenají Němci národ naopak přátelštější, otevřenější a ochotnější. Starší vidí Čechy znatelně přátelštější, než Němce. Na *Grafu 2* dále vidíme, že mladí lidé považují Německo za místo, kde by chtěli žít o něco více, než lidé starší. Zde bych se však přiklonil k názoru, že druhá věková kohorta je v České republice s vysokou pravděpodobností již zakořeněna, má zde rodiny a potomky. Tudíž je pochopitelné, že již tolik nevidí Německo, jako místo, kde by mohli žít. Na stejném grafu můžeme dále vidět, že starší lidé více vnímají Německo v kontextu poválečného odsunu Němců, na rozdíl od

mladších. Co se týče ostatních sledovaných proměnných, nebyl již sledovým žádný zásadní názorový rozdíl. V otázce, zda lidé považují Německo za možnou hrozbu pro Českou republiku, dokonce odpovídaly obě věkové kohorty téměř stejně.

Stanovil jsem si sekundární cíl práce, zjistit, zda lidé v pohraničí vědí o odsunu Němců. Můžu říci, že tomu tak skutečně je. Z celkového vzorku, čítajícího 135 respondentů, pouze 18 nevědělo, co odsun je. Navíc, jak vyšlo najevo při testování hypotézy H5, drtivá většina respondentů na odsun má i nějaký názor. Pouze 1 ze 117 dotázaných nevěděl, co si má o odsunu myslet. Myslím si, že tento výsledek se dá zobecnit na oblast českých pohraničních oblastí s Německem: lidé v drtivé většině vědí o odsunu a taktéž na něj mají určitý názor.

Dalším sekundárním cílem práce bylo zjištění, zda obyvatelé z teplického okresu věří v pozitivní budoucnost sousedních států České republiky a Německa. Tento cíl byl zkoumán pomocí tří otázek v dotazníku. *Tabulka 7 v Příloze C* ukazuje odpovědi respondentů na dotaz, zda věří v pozitivní budoucnost obou států. Celých 45,19% tázaných odpovědělo, že „nemohou rozhodnout“, ale výrazný nepoměr mezi odpověďmi „ano“ (46,67%) a „ne“ (8,15%) nasvědčuje tomu, že lidé v pohraničí spíše věří v pozitivní vývoj obou států jakožto sousedů. Dále jsem se tázal respondentů, zda by podle jejich názoru, mělo vstupovat více německých firem na český trh. *Tabulka 8* ukazuje absolutní a relativní četnosti odpovědí. 67,41% odpovědí se nachází mezi odpověďmi „ano, rozhodně“ nebo „ano, ale jen některé“, 14,07% respondentů si nemyslí, že by měly německé firmy vstupovat na český trh a 18,52% dotázaných nemohlo rozhodnout. Řekl bych, že jsou lidé v pohraničí spíše pro vstup německých firem na český trh. Poslední otázka, která se

zaobírala tímto cílem práce, se tázala, zda respondenti považují sblížení České republiky s Německem za správné. *Tabulka 9* představuje četnosti odpovědí na tuto otázku. Celkem 69,63% dotázaných považuje sblížení obou států za správné. Pouze 8,15% nikoli. Z analýzy těchto odpovědí vyplynulo, že obyvatelé teplického okresu spíše věří v pozitivní budoucnost obou států a spíše považují jejich propojování za správné.

Posledním sekundárním cílem bylo zjistit, zda mají lidé, žijící na Teplicku, zkušenosti s nakupováním v Německu. Odpovědi na tuto otázku jsem opět získal přímým dotazem v dotazníku. *Tabulka 10* ukazuje četnosti odpovědí respondentů. Celkem 19 ze 135 tázaných bylo odfiltrováno, protože odpověděli, že nikdy nenavštívili Německo – můžu tedy říci, že většina lidí z pohraničí, kteří se nachází v příslušných věkových kohortách má alespoň nějakou zkušenost s návštěvou Německa. Celkem 67,24% respondentů, kteří navštívili Německo, tamtéž i nakupovalo. Nejčastějšími důvody, jak ukazuje *Tabulka 11*, byl větší výběr, kvalitnějšího a levnějšího, zboží. Tři respondenti uvedli i jiné důvody nákupu v Německu: „v Německu žiji, tak tam i nakupuji“ a dva totožné důvody: „výlet do Německa spojen s nákupem tam“. Dalo by se tedy říci, že lidé, žijící v teplickém okrese, mají velmi často zkušenosti s návštěvami Německa a spíše často tam i jezdí nakupovat.

5 ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažil zjistit, jak dvě různé věkové kohorty v teplickém okrese vnímají sousední Německo a Němce, jaké k nim chovají postoje a v jakém kontextu je nahlíží. Podařilo se mi zjistit, že sledované kohorty teplicka již spíše nevidí Němce z hlediska historie válečné historie 20. století a poválečného odsunu. Německo, jak se zdá, již pro obyvatele pohraničí spíše nepředstavuje hrozbu. Je nahlíženo zcela nově – z hlediska ekonomické spolupráce, společné pozitivní budoucnosti.

Velká většina Čechů ze sledovaných věkových kohort žijících v teplickém okrese přišla alespoň jednou do kontaktu s Německem – prostřednictvím jeho návštěvy. Je dosti pravděpodobné, že Češi z pohraničí považují Německo za místo, kde by se měli lépe, než v České republice. Obě věkové kohorty mu přiznávají vyšší životní úroveň jeho obyvatel, lepší platy zaměstnanců. Mladší lidé mají tendenci vidět Němce spíše optimističtěji, než Čechy. Pohled starších obyvatel teplického okresu je o něco jiný. Němci jsou pro ně lidé nepřátelštější a více uzavření, než Češi.

Pokud bych měl shrnout celý vlastní průzkum, až na několik vytyčených rozdílů výše, mají mladí lidé z pohraničí spíše podobný vztah a postoj k Němcům, jako lidé starší.

Výběrový vzorek obyvatel pohraničí, z jehož analýzy jsem došel k těmto závěrům, čítal 135 osob. Obsahoval dvě věkové kohorty, obě čítaly téměř stejný počet dotázaných (67 mladších, 68 starších). Abych došel k přesnějším závěrům, musel bych tento vzorek navýšit. Z takto početného sledovaného souboru jsem nemohl vyvodit přesné závěry, tedy jak přesně dvě různé věkové kohorty v teplickém okrese nahlíží

Německo a zda má ještě dnes druhá světová válka a poválečný odsun vliv na tento postoj. Z analýzy mých dat vyplynulo, že spíše ne.

Průzkum byl proveden v teplickém okrese - je tedy zřejmé, že výsledky mé práce nemohou být zobecněny celoplošně na celou Českou republiku. Nicméně je možné, že budou validní pro podobné příhraniční oblasti, jako je oblast teplicka.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

6.1 Literatura

Broklová, Eva. 1998. „Historický obraz Němce, Rakouska a Německa v politických kruzích české společnosti první Československé republiky.“ Pp. 101-155 in *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

Broklová, Eva; Křen, Jan (ed.). 1998. *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

Brügel, Johann Wolfgang. 2008. *Češi a Němci 1939-1946*. Praha: Academia.

Cornwall, Mark. 1994. The Struggle on the Czech-German Language Border, 1880-1940. *The English Historical Review*. 109/1994, Pp. 914 – 951.

Galandauer, Jan. 1998. „Čeští vojáci ve válce a vzájemný obraz Čechů a Českých Němců.“ Pp. 76-92 in *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

Hartl, Pavel; Helena Hartlová. 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál

Hayesová, Nicky. 2000. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál.

Hilf, Rudolf. 1996. *Němci a Češi: Sousedství ve střední Evropě, jeho význam a proměny*. Praha: Prago Media News.

Houžvička, Václav (ed.). 2012. *Odsun Němců z Československa - 65 let poté*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Jeřábek, Hynek. 1992. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum.

Křen, Jan. 1998. „Obrazy Němců a Německa v české společnosti.“ Pp. 21-32 in *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

Linhart, Jiří; Vodáková, Alena. 1996. *Velký sociologický slovník. [Díl] II, P – Ž*. Praha: Karolinum.

Macháček, Pavel. 2002. *Cesta Čechů a Němců ke dnešku*. Praha: Aventinum.

Petrusek, Miloslav. 1969. *Sociometrie*. Praha: Sociologická knihovna

Rak, Jiří. 1998. „Obraz Němce v české historiografii 19. století.“ Pp. 49-75 in *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

Reichel, Jiří. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing a.s.

Schallner, Dieter. 1998. „Obraz Němců a Německa v letech 1945 až 1947. Vznik soudobého českého stereotypu Němce a Německa.“ Pp. 236-252 in *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

Stehlíková, Eva. 1998. „Aktuální kontexty obrazu Němce a Německa v české společnosti.“ Pp. 253-267 in *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

Škrábek, Josef. 2006. *Včerejší strach: Jaké to bylo mezi Čechy a Němci?* Praha: Vyšehrad.

Toms, Jaroslav. 2002. *Přehled vývoje česko-německých vztahů na území České republiky od 12. století do roku 1947*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

6.2 Prameny

Houžvička, Václav; Jeřábek, Milan; Zich, František. 1997. *Výzkum názorů obyvatel pohraničí české části česko-německého pohraničí na česko-německé vztahy a proces evropské integrace*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav AV ČR.

Stehlíková, Eva. 1998. „Aktuální kontexty obrazu Němce a Německa v české společnosti: Reflexe česko-německých vztahů českou populací: 1992.“ Pp. 258-267 in *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum.

6.3 Programy a software

Portál „MojeAnketa.cz“ (<http://www.mojeanketa.cz/>)

Program „StatalC: Statistics/Data Analysis“

Program „Microsoft Excel 2013“

7 RESUMÉ

This bachelor's work concerns Czech-German problematic and relationships between Czechs and Germans. The crucial interest of this work is „how the residents in teplický okres (north-west region of Czech republic) see and think the German neighbours.“ I worked with two age cohorts: high school students (age: 15-20) and older inhabitants of this region (age: 40-77). The main concern was to describe how the age cohorts differ in opinions towards Germans, how they think about about them and how they see whole Germany. The quantitative approach was applied in this work.

8 PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A

A: Konceptualizace a operacionalizace: pojmy a proměnné
 (vzor: [Reichel 2009])
Blok základních otázek

Pojem	Znak	Tříditelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Pohlaví	Pohlaví - muž - žena	ano	ne	Otázkou na pohlaví
Věk	Počet roků respondenta	ano	ano	Otázkou na věk
Bydliště v Teplicích či teplickém okrese	Stálé bydliště v Teplicích či teplickém okrese - současné bydliště respondenta v Teplicích či teplickém okrese	ano	ne	Otázkou na bydliště
Věková kohorta	Příslušnost k věkové kohortě - 15 - 20 let (středoškoláci) - 40 let a více (starší)	ano	ano	Otázkou na příslušnost k dané věkové kohortě

Blok unikátních otázek pro starší kohortu respondentů

Pojem	Znak	Tříditelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Doba pobytu v Teplicích či v teplickém okrese	- stálé bydliště na teplicku alespoň po dobu 10 let	ano	ne	Otázkou, zda bydlí na teplicku alespoň 10 let
Vzdělání	Nejvyšší dosažené vzdělání - základní - odborné učiliště - střední škola bez maturity - střední škola s maturitou - vysoká škola, bakalářský stupeň - vysoká škola, magisterský stupeň - vyšší vzdělání než vysokoškolské magisterské	ano	ano	Otázkou na nejvyšší dosažené vzdělání
Obor vzdělání	- humanitní - technický	ano	ne	Otázkou na obor vzdělání

Blok unikátních otázek pro mladší kohortu respondentů

Pojem	Znak	Třídíitelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Obytný prostor	Žití v obytném prostoru - rodinný dům - vlastní byt - pronájem či podnájem bytu	ano	ne	Otázkou v jakém obytném prostoru respondent žije
Stáří obytného prostoru	Odhad, kdy mohl být respondentův dům/byt postaven - před rokem 1945 - v rozmezí 1945 - 1990 - po roce 1990	ano	ano	Otázkou na odhad stáří obytného prostoru

Blok otázek na názor respondenta na vlastnosti různých národů/etnik

Pojem	Znak	Třídíitelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Bohatost/chudoba - Češi, Němci, Vietnamci, Romové	Odhad na škále 1 - 5 - bohatí (1) - spíše bohatí (2) - nemůžu rozhodnout (3) - spíše chudí (4) - chudí (5)	ano	ano	Určení vlastností národů na škále 1 - 5
Přátelskost/nepřátelskost - Češi, Němci, Vietnamci, Romové	Odhad na škále 1 - 5 - přátelští (1) - spíše přátelští (2) - nemůžu rozhodnout (3) - spíše nepřátelští (4) - nepřátelští (5)	ano	ano	Určení vlastností národů na škále 1 - 5
Pracovitost/zahálčivost - Češi, Němci, Vietnamci, Romové	Odhad na škále 1 - 5 - pracovití (1) - spíše pracovití (2) - nemůžu rozhodnout (3) - spíše zahálčiví (4) - zahálčiví (5)	ano	ano	Určení vlastností národů na škále 1 - 5
Vstřícnost/neochota - Češi, Němci, Vietnamci, Romové	Odhad na škále 1 - 5 - vstřícní (1) - spíše vstřícní (2) - nemůžu rozhodnout (3) - spíše neochotní (4) - neochotní (5)	ano	ano	Určení vlastností národů na škále 1 - 5
Silné/slabé národní cítění - Češi, Němci, Vietnamci, Romové	Odhad na škále 1 - 5 - silné národní cítění (1) - spíše silné národní cítění (2) - nemůžu rozhodnout (3) - spíše slabé národní cítění (4) - bez národního cítění (5)	ano	ano	Určení vlastností národů na škále 1 - 5
Otevřenost/uzavřenost k ostatním etnikům - Češi, Němci, Vietnamci, Romové	Odhad na škále 1 - 5 - otevření (1) - spíše otevření (2) - nemůžu rozhodnout (3) - spíše uzavření (4) - uzavření (5)	ano	ano	Určení vlastností národů na škále 1 - 5

Blok otázek na respondentův kontakt s Německem

Pojem	Znak	Třídíitelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Znalost němčiny	Úroveň znalosti němčiny - vysoká (německy umí plynule) - střední (ne plynule, ale dorozumí se) - nízká (nedomluví se německy)	ano	ne	Otázkou na míru znalosti němčiny
Němčina a budoucnost	Důležitost učení se němčiny z hlediska budoucnosti - ano, důležité - ne, nedůležité	ano	ne	Otázkou na důležitost němčiny co se týče budoucnosti
Návštěva Německa	- ano - ne	ano	ne	Otázkou, zda navštívil/a Německo
Nakupování v Německu	- ano - ne	ano	ne	Otázkou, zda jezdí nakupovat do Německa
Důvod nakupování v Německu	- je to levnější - více vstřícní a ochotní lidé - větší výběr zboží - kvalitnější zboží - konverzace v němčině - jiný důvod _____	ano	ne	Otázkou na důvod nakupování v Německu

Blok otázek na česko-německé vztahy v současnosti

Pojem	Znak	Třídíitelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Práce v Německu	Přijmutí nabídky pracovního místa v Německu - ano - ne	ano	ne	Otázkou, zda by přijal/a nabídku práce v Německu
Sbližování ČR a Německa	Správnost sblížení ČR a Německa - ano - ne - nevím	ano	ne	Otázkou, zda považuje za správné sblížení ČR a Německa
Německé firmy v ČR	Správnost vstupu německých firem na český trh - ano, rozhodně - ano, ale jen některé - ne - nevím	ano	ano	Otázkou, zda je správné, aby německé firmy vstupovaly na český trh
Víra ve společnou pozitivní budoucnost ČR a Německa	- ano - ne - nedokážu posoudit	ano	ne	Otázkou na víru ve společnou budoucnost ČR a Německa

Blok otázek, týkajících se historie

Pojem	Znak	Tříditelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Vliv 2. světové války na dnešní česko-německé vztahy	- česko-německé vztahy se nezlepšily - česko-německé vztahy zůstávají neutrální - česko-německé vztahy jsou nyní mnohem lepší	ano	ano	Otázkou na vliv 2. světové války na dnešní podobu česko-německých vztahů
Povědomí o odsunu	- ano - ne	ano	ne	Otázkou, zda ví, co je to poválečný odsun
Názor na odsun	- křivda Čechů na Němcích - pomsta Čechů na Němcích - logické vyústění č-n vztahů po válce - spravedlivá náprava za druhou světovou válku - vytvoření propasti mezi Čechy a Němci - dodnes - nevím	ano	ne	Otázkou, jak vnímá odsun
Sympatie s prezidentskými kandidáty	Míra sympatií s jedním z prezidentských kandidátů v kontextu otázky odsunu - sympatie s Milošem Zemanem - sympatie s Karlem Schwarzenbergem - ani s jedním	ano	ne	Pomocí příkladu prezidentských voleb 2013 a uvedením duelu prezidentských kandidátů - ohledně otázky odsunu
Česko-německé vztahy dnes X válka	Přemýšlení o Německu v kontextu války, odsunu - ano - ne - nevím	ano	ne	Otázkou, zda si respondent myslí, jestli se dnes mluví o Německu v kontextu minulých událostí (válka, odsun)
Německo jako hrozba - dnes	- ano - spíše ano - spíše ne - ne	ano	ne	Otázkou, zda si myslí, že Německo dnes představuje hrozbu pro ČR

Blok otázek, týkajících se na respondentovo smýšlení o Německu (Co se respondentovi vybaví více či méně, když si představí Německo)

Pojem	Znak	Tříditelnost	Měřitelnost	Jak to zjistím
Druhá světová válka	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5
Poválečný odsun	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5
Mezinárodní jazyk	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5
Ekonomická spolupráce	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5
Lepší pracovní příležitosti	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5
Lepší platy	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5

Vyšší životní úroveň	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5
Přátelství	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5
Místo, kde bych chtěl/a žít	Hledisko uvažování o Německu - určitě ano - spíše ano - nemůžu rozhodnout - spíše ne - vůbec ne	ano	ano	Co se respondentovi vybaví, když si představí Německo - škála 1 - 5

B: Výzkumný instrument**Příloha B***Dotazník*

Dobrý den, jmenuji se Michal Švejda a jsem studentem Západočeské univerzity v Plzni. V rámci své bakalářské práce provádím výzkum na téma Češi a Němci v Sudetech – proměna názorů Čechů, žijících v Sudetech, na Němce, z hlediska generací. Chtěl bych Vás poprosit o vyplnění následujícího dotazníku. Nezabere Vám to déle než 10 minut. Dotazník je zcela anonymní a získaná data budou použita výhradně v mé bakalářské práci. Děkuji.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

a) Muž

b) Žena

2. Kolik je Vám let? Prosím vypište.

...

3. Bydlíte v Teplicích, v okolí Teplic, či v teplickém okrese?

a) Ano

b) Ne (pokud odpovíte ne, dotazník pro Vás končí a já Vám děkuji za Váš čas)

4. V jaké věkové kohortě se nacházíte?

a) 15 – 20 let (*v případě této odpovědi - filtr na otázku č. 8*)

b) 40 let a více

5. Žijete v Teplicích či jeho okolí již alespoň 10 let? (*pouze starší*)

a) Ano

b) Ne (pokud odpovíte ne, dotazník pro Vás končí a já Vám děkuji za Váš čas)

6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání? (*pouze starší*)

a) Základní (*v případě této odpovědi - filtr na otázku č. 9*)

b) Odborné učiliště

c) Střední škola, ukončena bez maturity

d) Střední škola, ukončena maturitou

e) Vysoká škola, bakalářský stupeň

f) Vysoká škola, navazující magisterský stupeň

g) Vysoká škola, vyšší vzdělání, než magisterské

7. Jaký je obor vašeho vzdělání? (*pouze starší*)

a) Humanitní (*v případě této odpovědi - filtr na otázku č. 9*)

b) Technický (*v případě této odpovědi - filtr na otázku č. 9*)

8. Na jaké střední škole studujete? (*pouze studenti*)

a) Gymnázium

b) Střední odborné učiliště

c) Střední škola průmyslová

9. V jakém obytném prostoru žijete?

a) Rodinný dům

b) Vlastní byt

c) Pronájem či podnájem bytu

10. Pokuste se prosím odhadnout stáří domu/bytu, ve kterém žijete (v jakém období mohl být Váš dům/byt postaven).

a) Před rokem 1945

b) V rozmezí let 1945 – 1990

c) Po roce 1990

11. Na škále 1-5 se pokuste určit, jaké vlastnosti jsou typické pro následující etnika:

(1 – souhlasím s výrokem nalevo; 2 – spíše se přikláním k výroku nalevo; 3 – nemůžu rozhodnout; 4 – spíše se přikláním k výroku napravo; 5 – souhlasím s výrokem napravo)

	Bohatí	Spíše bohatí	Nemůžu rozhodnout	Spíše chudí	Chudí
Češi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5
Romové	1	2	3	4	5

	Přátelští	Spíše přátelští	Nemůžu rozhodnout	Spíše nepřátelští	Nepřátelští
Češi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5
Romové	1	2	3	4	5

	Pracovití	Spíše pracovití	Nemůžu rozhodnout	Spíše zahálčiví	Zahálčiví
Češi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5
Romové	1	2	3	4	5

	Vstřícní	Spíše vstřícní	Nemůžu rozhodnout	Spíše neochotní	Neochotní
Češi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5
Romové	1	2	3	4	5

	Silné národní cítění	Spíše silné národní cítění	Nemůžu rozhodnout	Spíše slabé národní cítění	Bez národního cítění
Češi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5
Romové	1	2	3	4	5

	Otevření k ostatním etnikům	Spíše otevření	Nemůžu rozhodnout	Spíše uzavření	Uzavření k ostatním etnikům
Češi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5
Romové	1	2	3	4	5

12. Umíte německy?

- a) Ano, plynule
- b) Ano, sice ne plynule, ale domluvím se
- c) Ne

13. Myslíte si, že je důležité (z hlediska budoucnosti) učit se němčinu?

- a) Ano
- b) Ne

14. Navštívili jste někdy Německo?

a) Ano (pokud ano, pokračujte na otázku č. 15)

b) Ne (pokud ne, pokračuje na otázku č. 17)

15. Jezdíte nakupovat do Německa?

a) Ano (pokud ano, pokračujte na otázku č. 16)

b) Ne (pokud ne, pokračujte na otázku č. 17)

16. Z jakého důvodu jezdíte nakupovat do Německa?

(zde můžete zaškrtnout více možností)

a) Je to levnější

b) Jsou tam více vstřícní a ochotní lidé

c) Mají tam větší výběr zboží

d) Mají tam kvalitnější zboží

e) Rád/a si povídám v němčině

f) Další/jiný důvod – prosím uveďte: . . .

17. Kdybyste dostal/a nabídku pracovat v Německu, využil/a byste ji?

a) Ano

b) Ne

18. Považujete sblížení České republiky s Německem za správné?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

19. Mělo by, podle Vašeho názoru, více německých firem vstupovat na český trh?

- a) Ano, rozhodně
- b) Ano, ale jen některé
- c) Ne, v žádném případě
- d) Nevím

20. Věříte v pozitivní budoucnost, pokud by se Německo s Českou republikou dále sblížovalo?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nedokážu posoudit

21. Jaký má, podle Vašeho názoru, vliv druhá světová válka na podobu dnešních česko-německých vztahů?

a) Druhá světová válka měla špatný vliv na česko-německé vztahy a ty se do současnosti nezlepšily

b) Druhá světová válka měla špatný vliv na česko-německé vztahy a ty dnes zůstávají neutrální

c) Druhá světová válka měla špatný vliv na česko-německé vztahy, ale ty dnes jsou mnohem lepší

22. Víte co je to poválečný odsun Němců z českého pohraničí?

a) Ano (pokud ano, pokračujte na otázku č. 23)

b) Ne (pokud ne, pokračujte na otázku č. 26)

23. Jaké máte mínění o odsunu Němců z českého pohraničí?

(vyberte odpověď, která je nejbližší Vašemu názoru)

a) Odsun vnímám jako křivdu Čechů na Němcích

b) Odsun vnímám jako pomstu Čechů Němcům za druhou světovou válku

c) Odsun vnímám jako logické vyústění vyhrocených česko-německých vztahů po druhé světové válce

d) Odsun vnímám jako spravedlivou nápravu za zabránění Sudet Němci a jako ochranu Čechů před německým vlivem

e) Odsun vnímám jako vytvoření propasti mezi českým a německým národem, jenž se zacelí jen těžko

f) Nevím, co si mám o odsunu myslet

24. Považujete odsun za etnickou čistku?

a) Ano, rozhodně

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Rozhodně ne

25. V roce 2013 se uskutečnily prezidentské volby. 17. ledna proběhl duel mezi Milošem Zemanem a Karlem Schwarzenbergem. Schwarzenberg na otázku Zemana ohledně Benešových dekretů a odsunu Němců odpověděl takto: Kdyby se tato událost stala dnes, vláda i tehdejší prezident Beneš by skončili před soudem v Haagu. Zeman opáčil, že tedy podle Schwarzenberga je Beneš válečným zločincem. Schwarzenberg se vyjádřil v kontextu dnešního evropského práva, Zeman využil jeho výrok k protiútok. K výroku kterého prezidentského kandidáta cítíte vyšší sympatie?

a) Vyšší sympatie s protiútokem Miloše Zemana

b) Vyšší sympatie s výrokiem Karla Schwarzenberga (tedy že dle dnešního evropského práva by byla vláda za provedení odsunu těžce potrestána)

c) Ani s jedním výrokiem nesympatizuji

26. Myslíte si, že se DNES mluví o česko-německých vztazích stále v kontextu minulých událostí (druhá světová válka, odsun)?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

27. Když vezmete v potaz minulé události (německý útlak, válka), považujete DNES Německo za možnou hrozbu pro Českou republiku?

- a) Ano, rozhodně
- b) Spíše ano, měli bychom se mít na pozoru
- c) Spíše ne, v dnešní společnosti už to nehrozí)
- d) Vůbec ne

28. V jakém kontextu uvažujete DNES o Německu? (Co se Vám vybaví, když si představíte Německo?)

(1 = určitě ano, 2 = spíše ano, 3 = nevím, 4 = spíše ne, 5 = vůbec ne)

	Určitě ano		Nemůžu rozhodnou t		Vůbec ne
Druhá světová válka	1	2	3	4	5
Poválečný odsun	1	2	3	4	5
Mezinárodní jazyk	1	2	3	4	5
Ekonomická spolupráce	1	2	3	4	5
Lepší pracovní příležitosti	1	2	3	4	5
Lepší platy	1	2	3	4	5
Vyšší životní úroveň	1	2	3	4	5
Přátelství	1	2	3	4	5
Místo, kde bych chtěl/a žít	1	2	3	4	5

Zde dotazník končí. Děkuji Vám za jeho vyplnění a Váš čas. Dotazník je čistě anonymní a získaná data budou použita pouze a výhradně v mé bakalářské práci. Michal Švejda

C: Tabulky**Příloha C***Tabulka 1: Německo jako hrozba pro ČR*

Považujete dnes Německo za možnou hrozbu pro ČR?

Věková kohorta	Ano, rozhodně	Spíše ano	Spíše ne	Vůbec ne	Total
mladší (15-20 let)	3	12	34	18	67
	4,48%	17,91%	50,75%	26,87%	100,00%
starší (40 a více let)	3	10	38	17	68
	4,41%	14,71%	55,88%	25,00%	100,00%
Total	6	22	72	35	135
	4,44%	16,30%	53,33%	25,93%	100,00%

*Tabulka 2: Důležitost němčiny z hlediska budoucnosti*Respondentův názor na důležitost
Němčiny z hlediska budoucnosti

Typ školy	Ano, důležitá	Ne, nedůležitá	Total
Gymnázium	12	14	26
	46,15%	53,85%	100,00%
Střední škola průmyslová	17	5	22
	77,27%	22,73%	100,00%
Total	29	19	48
	60,42%	39,58%	100,00%

Tabulka 3: Znalost němčiny

Umíte německy?			
Typ střední školy	Ano, sice ne plynule, ale domluví se	Ne	Total
Gymnázium	4	22	26
	15,38%	84,62%	100,00%
Střední škola průmyslová	13	9	22
	59,09%	40,91%	100,00%
Total	17	31	48
	35,42%	64,58%	100,00%

Tabulka 4: Znalost němčiny a její důležitost

Myslíte si, že je důležité (z hlediska budoucnosti) se učit němčinu?			
Umíte německy?	Ano, důležité	Ne, nedůležité	Total
Ano, sice ne plynule, ale domluví se	15	2	17
	88,24%	11,76%	100,00%
Ne	14	17	31
	45,16%	54,84%	100,00%
Total	29	19	48
	60,42%	39,58%	100,00%

Tabulka 5: Mínění o poválečném odsunu Němců dle stáří obytného prostoru

Mínění respondenta o odsunu Němců

Stáří domu	Křivda Čechů na Němcích	Pomsta Čechů za válku	Logické vyústění č.-n. vztahů	Spravedlivá náprava za zabránění Sudet	Vytvoření propasti mezi Čechy a Němci	Nevím, co si mám o odsunu myslet	Total
Před 1945	4	7	25	4	0	0	40
	10,00%	17,50%	62,50%	10,00%	0,00%	0,00%	100,00%
Po 1945	3	14	37	18	4	1	77
	3,90%	18,18%	48,05%	23,38%	5,19%	1,30%	100,00%
Total	7	21	62	22	4	1	117
	5,98%	17,95%	52,99%	18,80%	3,42%	0,85%	100,00%

Tabulka 6: Mínění o poválečném odsunu Němců dle politického názoru

Mínění respondenta o odsunu Němců

Sympatie s prezidentským kandidátem	Křivda Čechů na Němcích	Pomsta Čechů za válku	Logické vyústění č.-n. vztahů	Spravedlivá náprava za zabránění Sudet	Vytvoření propasti mezi Čechy a Němci	Nevím, co si mám o odsunu myslet	Total
Sympatie se Zemanem	1	5	17	7	0	0	30
	3,33%	16,67%	56,67%	23,33%	0,00%	0,00%	100,00%
Sympatie se Schwarzenbergem	5	6	8	4	1	0	24
	20,83%	25,00%	33,33%	16,67%	4,17%	0,00%	100,00%
Ani s jedním nesympatizují	1	10	37	11	3	1	63
	1,59%	15,87%	58,73%	17,46%	4,76%	1,59%	100,00%
Total	7	21	62	22	4	1	117
	5,98%	17,95%	52,99%	18,80%	3,42%	0,85%	100,00%

Tabulka 7: Víra v pozitivní budoucnost

Věříte v pozitivní budoucnost ČR a Německa?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	63	46,67%
Ne	11	8,15%
Nemůžu rozhodnout	61	45,19%
Total	135	100,00%

Tabulka 8: Vstup německých firem na český trh

Mělo by více německých firem vstupovat na český trh?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, rozhodně	30	22,22%
Ano, ale jen některé	61	45,19%
Ne	19	14,07%
Nevím	25	18,52%
Total	135	100,00%

Tabulka 9: Sbližování ČR a Německa

Považujete sbližování ČR s Německem za správné?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	94	69,63%
Ne	11	8,15%
Nevím	30	22,22%
Total	135	100,00%

Tabulka 10: Nakupování v Německu

Jezdíte nakupovat do Německa?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	78	67,24%
Ne	38	32,76%
Total	116	100,00%

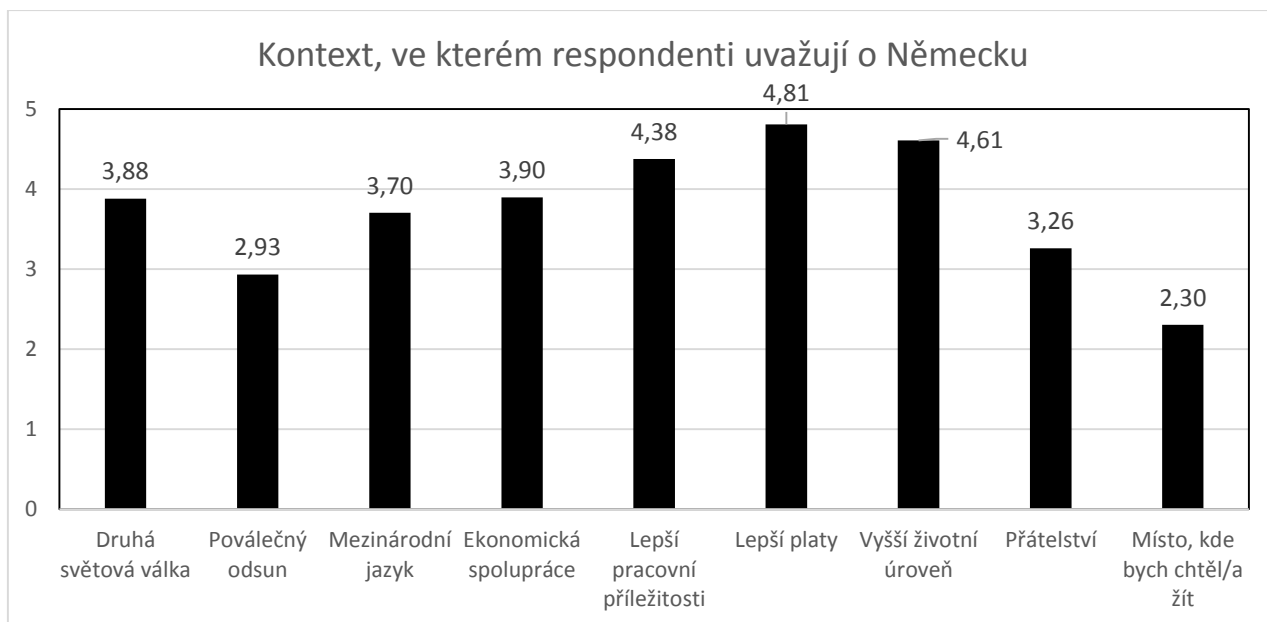
Tabulka 11: Důvody nakupování v Německu

Důvod nakupování v Německu	Absolutní četnost odpovědí
Levnější zboží	37
Ochotní lidé	9
Větší výběr zboží	47
Kvalitnější zboží	57
Rád/a konverzuji v němčině	0
Další důvody	3

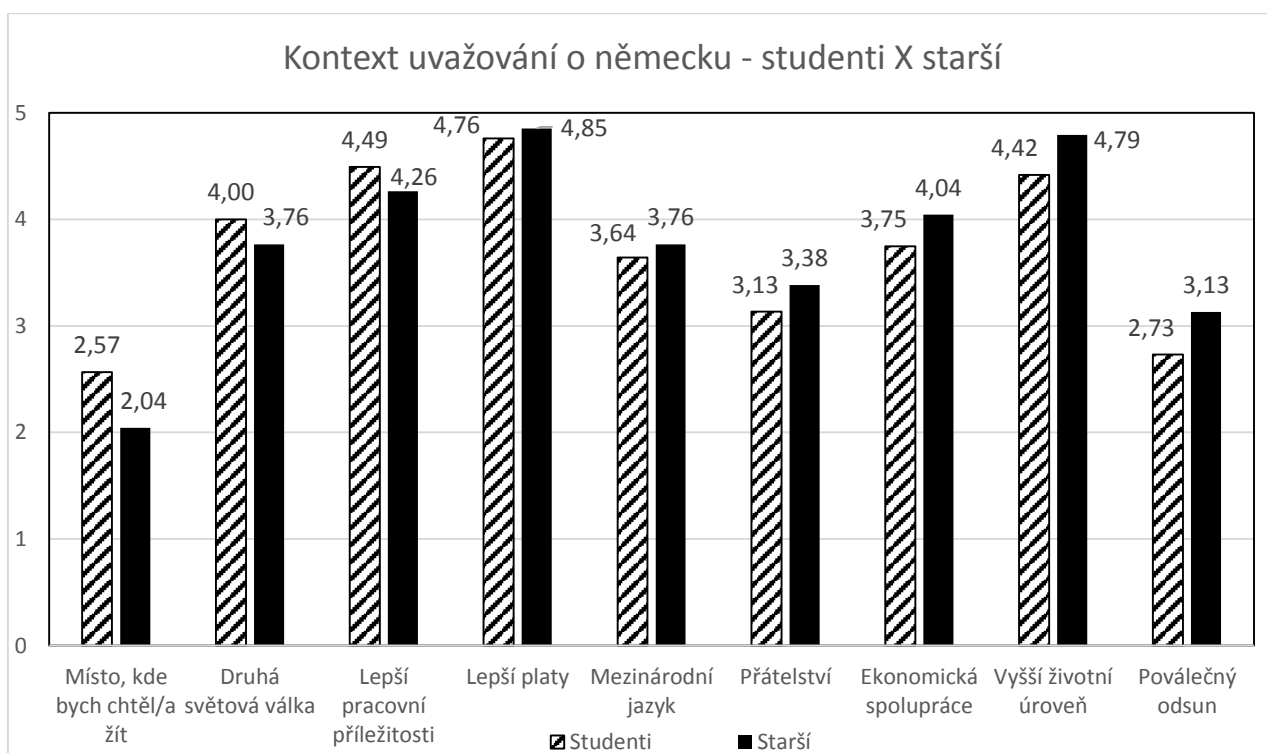
D: Grafy

Příloha D

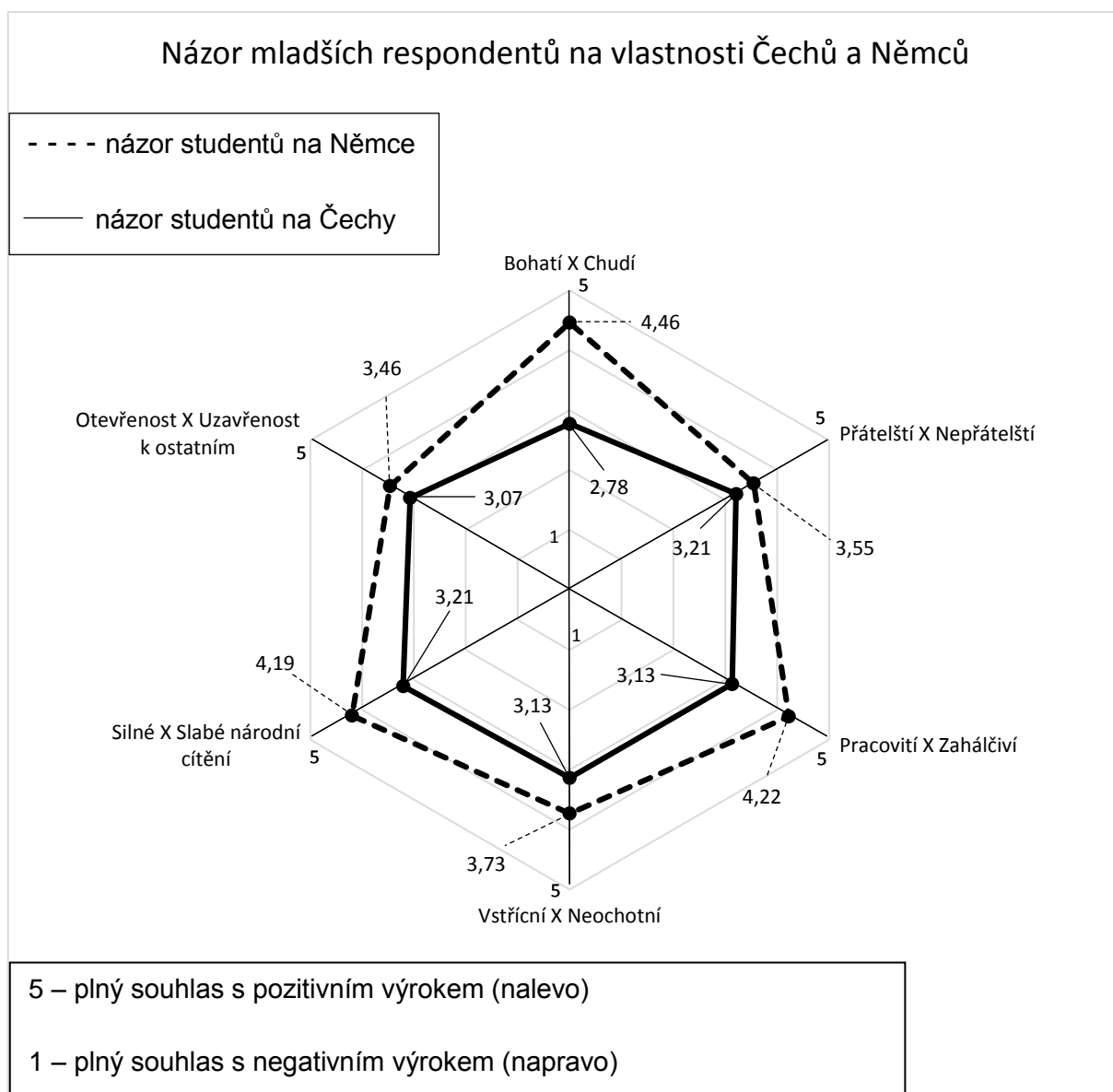
Graf 1: Kontext uvažování o Německu – obě věkové kohorty

Graf 2: Kontext uvažování o Německu – studenti a starší

Graf 3: Názor mladších respondentů na vlastnosti Čechů a Němců

Graf 4: Názor starších respondentů na vlastnosti Čechů a Němců

